

వేదధర్మము

ప్రత్యేక సంచిక  
సం. ౬. సం. ౧.

అథ పాణిని ముని ప్రణీత

## ధా తు పా రః

శ్రీమద్దయానంద సరస్వతిగారు వేదాంగ ప్రకాశమునందలి

సప్తమ భాగములో ప్రథమ ఖండముగను

పాణిని ముని ప్రణీతంబైన అష్టాధ్యాయులలోని

అటవ భాగపు ప్రథమ ఖండముగను

ప్రకటించిన నాగరీలిపి గ్రంథానుకృతి.

“అస్మత్ప్రతిపాదుల సంస్కరణార్థము”

—:0:—

(ప్రకాశకుడు)

ప్రథమావృత్తి  
౧౦౦౦

దయానందాబ్దిము 144 వెల : ౧-౦౦  
శా.శ. కీలక సంక్రాంతి 1890 విద్యార్థులకు ౦-౫౦

## ప్రాక్క ధనము

సంస్కృతమును భారతీయ సభ్యతకు జీవగణగ భావించి తత్పర శమునకై ఒక క్రమమును నిర్దేశించి, తదనుకూల గ్రంథ రచన యొనర్చి ప్రోత్సహించిన ధీమడు మహారి దయానందుడు. సంస్కృతములోని శబ్దములన్నియు భాతుజములను ప్రాచీనుల సిద్ధాంతమును మహారియు స్వీకరించెను. తార్కాణముగ ఆయన ఈశ్వర, దేవ సోమ, సూర్య, బ్రహ్మ, విష్ణు, శివాది నామములకు వ్యుత్పత్త్యర్థము లొనర్చి ప్రజలలో వ్యాపించి యున్న భ్రమను తొలగించుటకై “సత్యార్థప్రకాశ” మను తన యుద్గ్రంథ నామమును సారకపఱచిరి. నేనును వారి యాశయానుగామినై తెలుగు వారల అవసరమును గమనించి ఆంధ్రలిపిలో దీనిని ప్రకటించుచున్నాను. సంస్కృత భాషాభివృద్ధి, వైదిక ధర్మానుయాయులు నా యీపరిశ్రమను గమనించి, యిట్టి యూర్ష్యగ్రంథముల ప్రకాశమునకై తోడ్పటకు కృత సంకల్పులగు దురుగాక!

ధాతు పాఠము పాణిని ముని ప్రణీతమైనను. సూత్రములలో కొన్నిటి యర్థములు నిర్దేశించబడినను ధాతుపాఠము అర్థయు కముగపాణి నిముని రచించలేదనియు, భీమ సేనుడను పండిత వర్యుడు ధాత్వార్థములను నిర్దేశించెననియు చెప్పుదురు. ధాతువుల కనేకార్థము లుండుటయేగాక ఉపసర్గల చేరిక వలన విపరీతార్థములు విశేషార్థములు ద్యోతకములగునని సర్వ సాధారణ సిద్ధాంతము.

ధాతు పాఠములోని యర్థములు భావవాచకములో నిర్దేశించబడినవి. అవి భావములను తెలియజేయును. అవి సకర్మములు లేక అకర్మములగు నటుల తెలుగులో అర్థమును ప్రకరణమునుబట్టి సృజించుకొనవలసి యుండును. ‘వహ’ ధాతువు ‘నదీ వహతి’ (నది ప్రవహించుచున్నది) అని ప్రయోగించుచో సకర్మము ‘భారం వహతి’ (బరువు మోయుచున్నాడు) అని ప్రయోగించుచో సకర్మకమునగుచున్నది. ఇటులనే ‘శబ్దారే’ అని యర్థము నిర్దేశించబడిన ధాతువులకు ‘శబ్దమగుచున్నది’ ‘శబ్దమొనర్చుచున్నాడు’ అని యకర్మక సకర్మకార్థములు ప్రకరణమును బట్టి గమనించవలయును. ఒకే ధాతువునకు పరస్పర విరుద్ధార్థములు కలవు. ఉదా :— యు షూ. హూ మొదలైనవి. కొన్ని ధాత్వార్థములకు వేర్వేరు భావములు ప్రకటించబడి

నవి. విలేతనమనగా క్షవరము చేయుట, కొరుకుట, దున్నుట, త్రవ్వట, వ్రాయుట అని భిన్న భిన్న గణములందు చెప్పబడినది.

శ్రీ మద్దయానంద సరస్వతి ఆఖ్యాతికయందు వ్రాసిన యర్థము లతో సహా ధాత్వార్థము, అకారాది సూచి, ఆయా యర్థములను తెలుపు ధాతువుల నిరేకములతో సహాకార్యారు చేయబడియున్నది. ధాతువుల అకారాద్యనుక్రమణికను శ్రీవారు సూచించియున్నారు. ధనాభావముచే నారెంటిని ఇందు చేర్చజాలక పోతిని. దైవానుగ్రహము పొంది అనతికాలములో ప్రకటించగలను.

పరమపదించిన మా తండ్రిగారి సంస్కారణ భావములు నన్ను ఆర్య సామాజికునిగ నొనర్చుటకు దోహద మిచ్చినవి. నేను వారీయనుజ్ఞ పొంద కయే ఉపకీర్తనై వైదిక పురోహితమునకు వలయు వేదాధ్యయన మొనర్చుటకై శ్రీపాలడగు శేషాచలా చార్యులగారి యంతేవాసిని కాగా మా తండ్రి గారును ఉపవీక్షలైరి. గ్రామ మునసబు అయిన జాతి కాల ధర్మము నొందగ మిగతా జాతులతో కలియక తాను మాత్రము దళాహ శుద్ధియే యొనర్చెను. కాలాంతరమున జాతులే గాక గ్రామములోని మేన తల్లి సంతానమైన పాండగు, నాగులపలి వంశీయులందరు వేనోక్త పురోహితమునే అవలంబించి వీరిని అనుసరించిరి.

ఒకపరి వారు స్యానారాయణ వ్రత మొనర్చుచు తొమ్మదిఅధ్యాయములు గల వ్రత పుస్తకమును చూచి ఎప్పుడు వినుచున్న కథలను వదిలి, చివరి కథలను చదువుడని కోరిరి. పురోహితుడా కథలలో వేములవాడ భీమకవి జన్మ కథను చదివెను అప్పుడీ కథయున్న పురాణము ఆధునికము, వ్యాస రచన కాదని వారు ప్రకటించిరి.

నాకు భాషా ప్రవీణకై పాఠములు చెప్పుచుండగా అజ్ఞాత వాసము నకు వెళ్లు పాండవులు తమ ఆయుధములను శని వృక్షము మీద నుంచి వప్పుడు ధర్మరాజు పశువుల కాపరులతో నసత్యము పలికి యుండెను. ఆ సందర్భములో “ధర్మరాజు సత్యవంతుడందురు కాని ఇది శుద్ధ అబద్ధము గదా!” అని నాకు జ్ఞప్తి వచ్చితిరి. వారి యీ ప్రబోధవలన మహా భార తము పఠించిన నాకు అది పంచమ వేదమని యనబడుటకు అనర్హమైన

దనియు దానిని పంచమ వేదమనుట అర్థరహితమనియు అందలి వ్యక్తుల  
చర్యలనేకములు అవే దికములే గాక అసత్యమలనియు గ్రహించగలిగితివి.  
సత్యములైన చతుర్వేదములందే శ్రద్ధ వృద్ధి జెందినది.

నేనీ ధాతుపాఠ ముద్రణ తలపెట్టి రెండు సారులు కొంత కంప్రోజు  
యొనర్చబడియు విరమించబడుట జరిగినది. నేటికి నాగార్జున ప్రెసు వారు  
దీనిని చేపట్టుటయు మా తండ్రిగారు పరమపదించుటయు జరిగినది. వారి  
పాండిత్య గరిమను స్మరించినపుడు గద్గంద కంఠంబగుదును. కనుక ఈ  
గ్రంథము వారి స్మారకముగ ముద్రించుట ఎంతయో సముచితముగ భావిం  
చితిని. తోగడ కూడ జీవిత పితరుల పేర కిలోపనిషద్యా భాష్యము ప్రక  
టించియుంటిని. వారి ఋణము తీర్చుకొనజాలను గదా! భగవంతుడువారికి  
సద్గతి సమకూర్చుగాక!

అనేక పర్యాయములు విఘ్నములు వాటిల్లిన యీగ్రంథ ప్రకాశమును  
నిర్విఘ్నముగా సకాలమున ముద్రించి యిచ్చిన నాగార్జున ప్రెసు యజ  
మానులైన శ్రీ నిమ్మగడ్డ నారాయణరావుగారికి కృతజ్ఞుడను.

ఆంధ్రలిపి యందింత కాలమునకు వెలువడుచున్న ధాతుపాఠమును  
ఆదరించి పఠనపాఠములందు పంచ కావ్యములకు బదులు పంచ పాఠము  
లలో నొకటియైన దీని పఠన మారంభించి అర్హవిజ్ఞానమును వ్యాప్తికి తెచ్చు  
టకై అందరు సహకరించగలరని ఆశించుచున్నాను.

అర్హ విద్యాప్రచారాభిమానులైన సంరక్షకులు తమ సంతానమునకు  
బాల్యమందే ఒకటి, రెండక్షరములు మాత్రమే కలిగియున్న ధాతువులను  
కంతసమైనరింప జేయుచో వారు సంస్కృతాంధ్ర భాషలలోనే గాక భార  
తీయ భాషలన్నిటియందు అప్రతిమాన నిష్ఠాతులు కాగలరను మూలసూత్ర  
మును గమనించుచో నా యీ పరిశ్రమ సఫలము కాగలదు.

అమరవాణి అమరవాణియై వర్ధిల్లుగాక !

11-12-68

హైద్రాబాద్

ఇట్లు

అర్హ గ్రంథ ప్రచారాభిలాషి  
అన్నే కేశవార్యశాస్త్రి



# అధపాణిని ముని కృత ధాతు పాఠాఽఽరమ్భః

1 భూ సత్తాయామ్\*

ఉదాత్త ఉదాత్తేత్\* పరస్మైభాషః

అథ తవర్గీయాంతా ఏధాదయః కథ్యంతాః

(౩౬) షట్ త్రింశదాత్మనే భాషాః

|          |                                 |          |                              |
|----------|---------------------------------|----------|------------------------------|
| 2 ఏధ     | వృద్ధౌ                          | 7 నాధృ   | యాజ్ఞోచపతాపై<br>శ్వర్యాశీఃషు |
| 3 స్పర్థ | సంఘర్షే                         | 8 దధ     | ధారణే                        |
| 4 గాధృ   | ప్రతిష్ఠా లిప్సయో<br>ర్గ్గంధే చ | 9 సుగ్ధి | అప్రవణే                      |
| 5 బాధృ   | విరోధనే                         | 10 శ్వది | శ్వైక్యే                     |
| 6 నాధృ   |                                 | 11 వది   | అభివాదన<br>స్తుత్యోః         |

\* భాషాదిగణమిద్దానితో నారంభమగుచున్నది. ఉండుట అగుట యని దీనికర్థము. ఇది ఉదాత్తము. \* ఉదాత్తము ఇత్తుగ గలది కావున పరస్మైపదము.

ఇందు ఉదాత్తేతః అనగ ప ర స్మై ప ద ము లేక పరస్మై భాషయనియు, అనుదాత్తేతః అనగ ఆత్మనే పదము లేక ఆత్మనే భాష యనియు, స్వరితేతః అనగా ఉభయ పదిలేక ఉభయ భాషయనియు గ్రహించవలయును. ఆఖ్యాతికలో మ హర్షి సూచించిన హిందీ అర్థములు ఆంధ్రానువాదముతో సహా అనుబంధమునందు ప్రకటించబడును.

|    |        |                    |    |        |                            |
|----|--------|--------------------|----|--------|----------------------------|
| 12 | భది    | కల్యాణే సుఖే చ     | 25 | షూద    | క్షరవే                     |
| 13 | మది    | స్తుతి మోద మద      | 26 | హూద    | అవ్యక్తే శబ్దే             |
|    |        | స్వప్న కాంతి గతిషు | 27 | హ్లాదీ | సుఖే చ                     |
| 14 | స్పది  | కించి చ్చలనే       | 28 | స్వాద  | ఆస్వాదనే                   |
| 15 | క్లిది | పరిదేవనే           | 29 | పర్ది  | కుత్సితే శబ్దే             |
| 16 | ముద    | హరే                | 30 | యతీ    | ప్రయత్నే                   |
| 17 | దద     | దానే               | 31 | యుత్ప  |                            |
| 18 | ష్వద   |                    | 32 | జుత్ప  | భాసనే                      |
| 19 | స్వర్ద | ఆస్వాదనే           | 33 | విధృ   |                            |
| 20 | ఉర్ద   | మానే క్రీడాయాం చ   | 34 | వేధృ   | యాచనే                      |
| 21 | కుర్ద  |                    | 35 | శ్రధి  | శైధిర్యే                   |
| 22 | ఖుర్ద  |                    | 36 | గ్రధి  | కౌటిర్యే                   |
| 23 | గుర్ద  |                    | 37 | కత్థ   | శాఘాయామ్                   |
| 24 | గుద    | క్రీడాయా మేవ       |    |        | ఇత్యుదాత్తా అనుదాత్తే తః 3 |

అథాఽతాదయః శుంధ్యంతా అష్టత్రింశత్ పరస్మైభాషాః

|    |            |            |    |      |                     |
|----|------------|------------|----|------|---------------------|
| 38 | అత         | సాతత్యగమనే | 46 | మధి  | హింసా               |
| 39 | చిత్తి     | సంజానే     |    |      | సంక్తే శనయోః        |
| 40 | చ్యుతిర్   | ఆసేవనే     | 47 | షిధు | గత్యామ్             |
| 41 | శ్చ్యుతిర్ | క్షరణే     | 48 | షిధూ | శాస్త్రే మాంగళ్యే చ |
| 42 | మంథ        | విరోధనే    | 49 | ఖాదృ | భక్షణే              |
| 43 | కుధి       |            | 50 | ఖద   | సైర్యే              |
| 44 | పుధి       |            |    |      | హింసాయాం చ          |
| 45 | లుధి       |            | 51 | బద   | సైర్యే              |

|        |                 |           |                   |
|--------|-----------------|-----------|-------------------|
| 52 గద  | వ్యక్తాయాం వాచి | 64 విది   |                   |
| 53 రద  | విలేఖనే         | 65 భిది   | అవయవే             |
| 54 బద* | అవ్యక్తే శబ్దే  | 66 గడి    | వదనై కదశే         |
| 55 అర  | గతౌ యాచనే చ     | 67 జిది   | కుత్సాయామ్        |
| 56 సర  |                 | 68 టునది  | సమృద్ధౌ           |
| 57 గర  | శబ్దే           | 69 చది    | అహ్వాదనే దీప్తౌ చ |
| 58 తర  | హింసాయామ్       | 70 త్రది  | చేష్టాయామ్        |
| 59 కర  | కుత్సితే శబ్దే  | 71 కది    |                   |
| 60 ఖర  | దంత శూకే        | 72 క్రది  |                   |
| 61 అతి |                 | 73 క్లది  | అహ్వనే రోదనే చ    |
| 62 అది | బంధనే           | 74 క్షిది | సరిదేవనే          |
| 63 ఇది | పరమైశ్వర్యే     | 75 శుంధ   | శుద్ధౌ            |

ఇత్యుదాత్తౌ ఉదాత్తేతః

అథ కవర్గీయాంతాః

శ్రీకాదయః శ్లాఘ్యంతా ద్విచత్వారింశ దాత్మనేభాషాః

|           |               |           |           |
|-----------|---------------|-----------|-----------|
| 76 శీకృ   | సేచనే         | 83 స్రేకృ |           |
| 77 లోకృ   | దర్శనే        | 84 స్రకి  |           |
| 78 శ్లోకృ | సంఘాతే        | 85 స్రశకి |           |
| 79 ద్రేకృ |               | 86 శక్తి  | గత్యర్థాః |
| 80 ద్రేకృ | శబ్దోత్సాహయోః | 87 శక్తి  | శంకాయామ్  |
| 81 రేకృ   | శంకాయామ్      | 88 అక్తి  | లక్షణే    |
| 82 సేకృ   |               | 89 వక్తి  | కౌటిల్యే  |



|            |                       |  |
|------------|-----------------------|--|
| 90 మకి     | మండనే                 | 105 టీకృ                                       |
| 91 కకి     | లాల్యే                | 106 తికృ                                       |
| 92 కృక     |                       | 107 తీకృ                                       |
| 93 వృక     | అదానే                 | 108 రఘి  |
| 94 చక      | తృప్తా<br>ప్రతిఘాతే చ | 109 లఘి గత్యర్థః<br>లఘి భోజన నివృత్తా వపి      |
| 95 కకి     |                       | 110 అఘి  |
| 96 వకి     |                       | 111 వఘి  |
| 97 మకి     |                       | 112 మఘి గత్యాక్షేపే<br>మఘి కై తవే చ            |
| శ్వకి      |                       |  |
| 98 త్రకి   |                       | 113 రాఘృ                                       |
| 99 ధౌకృ    |                       | 114 లాఘృ                                       |
| 100 త్రౌకృ |                       | 115 ద్రాఘృ                                     |
| 101 ష్వష్క |                       | 116 ద్రాఘృ సామర్థ్యే<br>ద్రాఘృ ఆయామే చ         |
| 102 వష్క   |                       |  |
| 103 మస్క   |                       | 117 శ్లాఘృ కత్తినే<br>ఇత్యుదాత్తా అనుదాత్తే తః |
| 104 టీకృ   |                       |  |

అథ షక్కాదయః శిఘ్యంతా ద్విపంచాశత్ పరస్మై భాషాః

|          |            |                           |
|----------|------------|---------------------------|
| 119 షక్క | నీచై రతౌ   | 125 రాఖృ                  |
| 120 తక   | హసనే       | 126 లాఖృ                  |
| 121 తకి  | కృచ్ఛజీవనే | 127 ద్రాఖృ                |
| 122 ఋక్క | భషణే       | 128 ద్రాఖృ శోషణా లమర్థయోః |
| 123 కఖ   | హసనే       | 129 శాఖృ                  |



|            |           |                       |
|------------|-----------|-----------------------|
| 131 ఉభి    | 152 తగి   |                       |
| 132 ఉభి    | 153 త్వగి |                       |
| 133 వభి    | 154 శగి   |                       |
| 134 వభి    | 155 శ్రగి |                       |
| 135 మభి    | 156 శ్చగి |                       |
| 136 మభి    | 157 ఇగి   |                       |
| 137 ఇభి    | 158 రిగి  |                       |
| 138 ఇభి    | 159 లిగి  | గత్యర్థః              |
| 139 రభి    | 160 రిభి  |                       |
| 140 రభి    | 161 త్రభి |                       |
| 141 లభి    | 162 త్రభి |                       |
| 142 లభి    | 163 శిభి  | ఇత్యపి కేచిత్         |
| 143 ఇభి    | త్వగి     | కంపనే చ               |
| 144 ఇభి    | 164 యుగి  |                       |
| 145 ఈభి    | 165 జుగి  |                       |
| 146 వయ్యగి | 166 బుగి  | వర్జనే                |
| 147 రగి    | 167 ఘుఘ   | హసనే                  |
| 148 లగి    | 168 మఘి   | మండనే                 |
| 149 అగి    | 169 లఘి   | శోషణే                 |
| 150 వగి    | 170 శిఘి  | ఆఘ్రూణే               |
| 151 మగి    |           | ఇత్యుదాత్తా ఉదాత్తైతః |

అథ చవర్గీయాంతాః

వర్చాదయ ఈజంతా ఏకవింశతి రాత్మనే భాషాః

171 వర్చ దీపా

173 లోచ్య దర్శనే

|           |                |            |                          |
|-----------|----------------|------------|--------------------------|
| 175 శ్వవ  |                | 184 ఘచ     | ప్రసాదే                  |
| 176 శ్వచి | గతౌ            | 185 ఋజ     | గతిస్థానార               |
| 177 కచ    | బంధనే          |            | నోపార్జనేషు              |
| 178 కచి   |                | 186 ఋజి    |                          |
| 179 కాచి  | దీప్తి బంధనయోః | 187 భృజీ   | భర్జనే                   |
| 180 మచ    |                | 188 ఏజృ    |                          |
| 181 ముచి  | కల్కనే         | 189 భ్రేజృ |                          |
| 182 మచి   | ధారణోచ్చాయ     | 190 భ్రాజృ | దీప్తౌ                   |
|           | పూజనేషు        | 191 ఈజ     | గతి కుత్సనయోః            |
| 183 పచి   | వ్యక్తీకరణే    |            | ఇత్యుదాత్తా అనుదాత్తే తః |

అథ శుచాదయో వ్రజ్యంతా ద్విసప్తతిః (72) పరస్మైభాషాః

|            |                  |              |                |
|------------|------------------|--------------|----------------|
| 192 శుచ    | శోకే             | 203 ముంచు    |                |
| 193 కుచ    | శబ్దే తారే       | 204 మ్రుచు   |                |
| 194 కుంచ   |                  | 205 మ్లచు    | గత్యర్థాః      |
| 195 క్రుంచ | గతి కౌటిల్యాల్పీ | 206 గ్రుచు   |                |
|            | భావయోః           | 207 గ్నుచు   |                |
| 196 లుంచ   | అపనయనే           | 208 కుజు     |                |
| 197 అంచు   | గతి పూజనయోః      | 209 ఖుజు     | స్తేయకరణే      |
| 198 వంచు   |                  | 210 గ్నుచ్చు |                |
| 199 చంచు   |                  | 211 ష్ణజు    | గతౌ            |
| 200 తంచు   |                  | 212 గుజు     |                |
| 201 త్వంచు |                  | 213 గుజి     | అవ్యక్తే శబ్దే |
| 202 ముంచు  |                  | 214 అర్చు    | పూజాయామ్       |

|     |         |                |     |              |                     |
|-----|---------|----------------|-----|--------------|---------------------|
| 215 | మేచ్చ   | అవ్యక్తే శబ్దే | 240 | అజ           | గతిపూజనయోః          |
| 216 | లచ్చ    |                | 241 | కేజ          | పాలనే               |
| 217 | లాచ్చి  | లక్షణే         | 242 | ఖజ           | మంథే                |
| 218 | వాచ్చి  | ఇచ్చాయామ్      | 243 | ఖజి          | గతివై కల్యే         |
| 219 | ఆచ్చి   | ఆయామే          | 244 | ఏజ్          | కలపనే               |
|     |         |                | 245 | టుటస్పూర్ణా  | వజ్రనిర్హోషే        |
| 221 | ప్రీచ్చ | ఽజ్ఞాయామ్      | 246 | క్షి         | క్షయే               |
| 222 | హూర్చ   | కౌటిల్యే       | 247 | క్షీజ        | అవ్యక్తే శబ్దే      |
| 223 | ముర్చ   | మోహ            | 248 | లజ           |                     |
|     |         | సముచ్చాయయోః    | 249 | ఽజి          | భర్జనే              |
| 224 | స్ఫూర్చ | విస్తృతౌ       | 250 | లాజ          |                     |
| 225 | యుచ్చ   | ప్రమాదే        | 251 | లాజి         | భర్జనే చ            |
| 226 | ఉచ్చి   | ఉంచే           | 252 | జజ           |                     |
| 227 | ఉచ్చీ   | వివాసే         | 253 | జజి          | యుద్ధే              |
| 228 | ధజ      |                | 254 | తుజ          | హింసాయామ్           |
| 229 | ధజి     |                | 255 | తుజి         | పాలనే చ             |
|     | ధృజ     |                |     |              |                     |
| 230 | ధృజి    |                | 256 | గజ           |                     |
| 231 | ధ్వజ    |                | 257 | గజి          |                     |
| 232 | ధ్వజి   | గతౌ            | 258 | గృజ          |                     |
| 233 | కూజ     | అవ్యక్తే శబ్దే | 259 | గృజి         |                     |
| 234 | అర      |                | 260 | ముజ          |                     |
| 235 | వర      | అరనే           | 261 | ముజి         | శబ్దారాః            |
| 236 | గర      | శబ్దే          |     | గజ           | మదే చ               |
| 237 | తర      | భర్జనే         | 262 | వజ           |                     |
| 238 | కర      | వ్యథనే         | 263 | వ్రజ         | గతౌ                 |
| 239 | ఖర      | పూజనే చ        |     | ఇతి క్షివర్జ | ముదాత్తా ఉదాత్తే తః |

## అథ టవర్గీయాంతాః

| అట్టాదయః  | శాడ్యంతాః   | షట్త్రింశ (36) | దాత్మనే భాషాః    |
|-----------|-------------|----------------|------------------|
| 264 అట్ట  | అతిక్రమణ    | 282 మడి        | చ                |
|           | హింసనయోః    | 283 భడి        | పరిభాషణే         |
| 265 వేష్ట | వేష్టనే     | 284 పిడి       | సంఘాతే           |
| 266 చేష్ట | చేష్టాయామ్  | 285 ముడి       | మార్జనే          |
| 267 గోష్ట |             | 286 తుడి       | తోడనే            |
| 268 లోష్ట | సంఘాతే      | 287 హుడి       | వరణే             |
| 269 ఘట్ట  | చలనే        | 288 చడి        | కోపే             |
| 270 స్ఫుట | వికసనే      | 289 శడి        | రుజాయాం సంఘాతే చ |
| 271 అటి   | గతౌ         | 290 తడి        | తాడనే            |
| 272 వటి   | ఏకచర్యాయామ్ | 291 పడి        | గతౌ              |
| 273 మఠి   |             | 292 కడి        | మదే              |
| 274 కఠి   | శోకే        | 293 ఖడి        | మంథే             |
| 275 ముఠి  | పాలనే       | 294 హేడృ       |                  |
| 276 హేఠ   | వివాదాయామ్  | 295 షోడృ       | అనాదరే           |
| 277 ఏఠ    | చ           | 296 బాడృ       | అప్లావ్యే        |
| 278 హిడి  | గత్యనాదరయోః | 297 ద్రాడృ     |                  |
| 279 హుడి  | సంఘాతే      | 298 ధ్రాడృ     | విశరణే           |
| 280 కుడి  | దాహే        | 299 శాడృ       | శ్లాఘాయామ్       |
| 281 వడి   | విభాజనే     |                |                  |

## ఇత్యుదాత్తా అనుదాత్తే తః

అథ శౌడాదయో గడ్యంతా ద్వాశీతిః పరస్మై భాషాః

|          |       |          |
|----------|-------|----------|
| 300 శౌడృ | గర్వే | 302 మేడృ |
| 301 పౌడృ | బంధనే | 303 మేడృ |

|     |         |               |     |          |                    |
|-----|---------|---------------|-----|----------|--------------------|
| 304 | ప్రేక్ష | ఉన్నాదే       | 329 | విట      | అక్రొశే            |
| 305 | కట      | పరావరణయోః     | 330 | హిట      | ఇత్యేకే            |
| 306 | చట      | ఇత్యేకే       | 331 | ఇట       |                    |
| 307 | అట      |               | 332 | కిట      |                    |
| 308 | పట      | గతౌ           | 333 | కటి      | గతౌ                |
| 309 | రట      | పరిభాషణే      | 334 | మడి      | భూషా యామ్          |
| 310 | లట      | బాల్యే        | 335 | కుడి     | వై కల్యే           |
| 311 | శట      | రుజా విశరణ    | 336 | ముట      |                    |
|     |         | గత్యవసాదనేషు  | 337 | పుట      | మర్దనే             |
| 312 | వట      | వేష్టనే       | 338 | చుడి     | అల్పీభావే          |
| 313 | కిట     |               | 339 | ముడి     | ఖండనే              |
| 314 | ఖిట     | త్రాసే        | 340 | పుడి     | చేత్యేకే           |
| 315 | శిట     |               | 341 | రుటి     |                    |
| 316 | షిట     | అనాదరే        | 342 | లుటి     | స్తేయే             |
| 317 | జట      |               | 343 | రుతి     |                    |
| 318 | రుట     | సంఘాతే        | 344 | లుతి     | ఇత్యేకే            |
| 319 | భట      | భృతౌ          | 345 | స్ఫుటిర్ | విశరణే             |
| 320 | తట      | ఉచ్చాయే       | 346 | పఠ       | వ్యక్తాయాం వాచి    |
| 221 | ఖట      | కాంక్షయామ్    | 347 | బఠ       | స్థాల్యే           |
| 322 | ణట      | నృతౌ          | 348 | మఠ       | మఠ నివాసయోః        |
| 323 | పిట     | శబ్ద సంఘాతయోః | 349 | కఠ       | కృచ్ఛ జీవనే        |
| 324 | హట      | దీప్తౌ చ      | 350 | రఠ       | పరిభాషణే           |
| 325 | షట      | అవయవే         | 351 | హఠ       | ప్రతి శతత్వయోః     |
|     |         |               |     |          | బలాత్కారే చేత్యేకే |
| 326 | లుట     | విలోడనే       | 352 | రుఠ      |                    |
| 327 | చిట     | పరప్రేష్యే    | 353 | లుఠ      |                    |
| 328 | బిట     | శబ్దే         | 354 | ఉఠ       | ఉపఘాతే             |

|           |                   |                        |            |
|-----------|-------------------|------------------------|------------|
| 355 ఊర    | ఇత్యేకే           | 369 తుడ                | తోడనే      |
| 356 పిర   | హింసా సంక్తేశనయోః | 370 తూడ                | ఇత్యేకే    |
| 357 శర    | కై తవే చ          | 371 హూడు               |            |
| 358 శుర   | ప్రతిఘాతే         | 372 హూడ                |            |
| 359 శురీ  | త్యేకే            | 373 హోడ                | గతా        |
| 360 కురి  | చ                 | 374 రొడ                | అనాదరే     |
| 361 యురి  | ఆలస్యే ప్రతిఘాతే  | 375 రోడ                |            |
| 362 శురి  | శోషకే             | 376 లోడ                | ఉన్నాదే    |
| 363 రురి  |                   | 377 అడ                 | ఉద్యమనే    |
| 364 యురి  | గతా               | 378 లడ                 | విలాసే     |
| 365 చుడ   | భావకరణే           | 379 కడ                 | మదే        |
| 366 అడ్   | అభియోగే           | 380 కడి                | ఇత్యేకే    |
| 367 కడ్   | కార్కశ్యే         | 381 గడి                | వదనై కదేశే |
| 368 క్రీడ | విహారే            | ఇత్యుదాత్తా ఉదాత్తే తః |            |

## అథ పవర్గీయాంతాః

తిపాదయః ప్లుభ్యంతా శ్చత్వారింశదాత్మనే భాషాః

|             |             |             |       |
|-------------|-------------|-------------|-------|
| 382 తిప్ప   |             | 390 టువేప్ప | కంపనే |
| 383 తేప్ప   |             | 391 కేప్ప   |       |
| 384 ప్లిప్ప |             | 392 గేప్ప   |       |
| 385 ప్లేప్ప | క్షరణార్థాః | 393 మేప్ప   | చ     |
| 386 థిప్ప   |             | 394 మేప్ప   |       |
| 387 థేప్ప   | ఇత్యన్యే    | 395 రేప్ప   |       |
| 388 తేప్ప   | కంపనే       | 396 రేప్ప   | గతా   |
| 389 గేప్ప   | దైన్యే      | 397 హేప్ప   |       |

|     |         |             |     |        |             |
|-----|---------|-------------|-----|--------|-------------|
| 398 | ధేప్ప   | చ           | 410 | రేభృ   | శబ్దే       |
| 399 | త్రహూష్ | లజ్జాయామ్   | 411 | అభి    |             |
| 400 | కపి     | చలనే        | 412 | రభి    | శబ్దే       |
| 401 | ఁబి     |             | 413 | షభి    |             |
| 402 | అబి     |             | 414 | స్కృభి | ప్రతిబంధే   |
| 403 | లబి     | శబ్దే       | 415 | జభి    |             |
| 404 | లబి     | అవస్రంసనే చ | 416 | జృభి   | గాత్రవినామే |
| 405 | కబృ     | వర్ణే       | 417 | శల్భ   | కత్తనే      |
| 406 | క్లీబృ  | అధార్ణ్యే   | 418 | బల్భ   | భోజనే       |
| 407 | క్షీబృ  | మదే         | 419 | గల్భ   | ధార్ష్యే    |
| 408 | శీబృ    | కత్తనే      | 420 | శ్రంభు | ప్రమాదే     |
| 409 | చీబృ    | చ           | 421 | ష్టంభు | స్తంభే      |

ఇతి తిపి వర్జ ముదాత్తా అనుదాత్తే తః

అథ గుపాదయః శుంభ్యంతా ఏకచత్వారింశత్ పరస్మైభాషాః

|     |      |                 |     |        |            |
|-----|------|-----------------|-----|--------|------------|
| 422 | గుహ  | రక్షణే          | 431 | తుప    |            |
| 423 | ధూప  | సంతాపే          | 432 | తుంప   |            |
| 424 | జప   |                 | 433 | త్రుప  |            |
| 425 | జల్ప | వ్యక్తాయాం వాచి | 434 | త్రుంప |            |
|     | జప   | మానసే చ         |     |        |            |
| 426 | చప   | సాంత్వనే        | 435 | తుఫ    |            |
| 427 | షప   | సమవాయే          | 436 | తుంఫ   |            |
| 428 | రప   |                 | 437 | త్రుఫ  |            |
| 429 | లప   | వ్యక్తాయాం వాచి | 438 | త్రుంఫ | హింసార్థాః |
| 430 | చుప  | మందాయాం గతౌ     | 439 | పర్ఫ   |            |



|           |                        |                                   |
|-----------|------------------------|-----------------------------------|
| 440 రఫ    |                        | అథానునాసికాంతాః                   |
| 441 రఫి   |                        | ఘిణ్యాదయో దశాత్మనే భాషాః          |
| 442 అర్భ  |                        | 463 ఘిణి                          |
| 443 పర్భ  |                        | 464 ఘుణి                          |
| 444 లర్భ  |                        | 465 మృణి గ్రహణే                   |
| 445 బర్భ  |                        | 466 ఘుణ                           |
| 446 మర్భ  |                        | 467 మూర్ణ భ్రమణే                  |
| 447 కర్భ  |                        | 468 పణ వ్యవహారే స్తుతౌ చ          |
| 448 ఖర్భ  |                        | 469 పన చ                          |
| 449 గర్భ  |                        | 470 భామ క్రోధే                    |
| 450 శర్భ  |                        | 471 క్షమూష్ సహనే                  |
| 451 షర్భ  |                        | 472 కము కాంతౌ                     |
| 452 చర్భ  | గతౌ                    | ఇతి ఘిణ్యాదయ ఉదాత్తా అనుదాత్తే తః |
|           | చర్భ                   | అదనే చ                            |
| 453 కువి  | అచ్చాదనే               | అథాణాదయః క్రమ్యంతా                |
| 454 బి    |                        | ద్వాత్రింశత్పరస్మైభాషాః           |
| 455 తుబి  | అర్దనే                 | 473 అణ                            |
| 456 చుబి  | వక్త్రసంయోగే           | 474 రణ                            |
| 457 షృభు  |                        | 475 బణ                            |
| 458 షృంభు | హింసార్థా              | 476 భణ                            |
| 459 షిభు  |                        | 477 మణ                            |
| 460 షింభు | ఇత్యేకే                | 478 కణ                            |
| 461 శుభ   |                        | 479 క్వణ                          |
| 462 శుంభ  | భాషణే                  | 480 వ్రణ                          |
|           | హింసాయా మిత్యన్యే      | 481 భ్రణ                          |
|           | ఇత్యుదాత్తా ఉదాత్తే తః | 482 ధ్వణ శబ్దారాః                 |

|            |                        |                          |
|------------|------------------------|--------------------------|
| 483 ఓణ్    | అపనయనే                 | అథాయాదయో రేవత్యంతాః      |
| 484 శోణ్   | వర్ణగత్యోః             | సప్తత్రింశ దాత్మనే భాషాః |
| 485 శ్రోణ్ | సంఘాతే                 | 505 అయ                   |
| 486 శ్లోణ్ | చ                      | 506 వయ                   |
| 487 పైణ్   | గతిప్రేరణ              | 507 పయ                   |
|            | శ్లేషశేష               |                          |
| 488 ధ్రణ   |                        | 508 మయ                   |
| 489 బణ     | శబ్దే                  | 509 చయ                   |
| 490 కనీ    | దీప్తికాంతి గతిషు      | 510 తయ                   |
| 491 ష్టన   |                        | 511 ణయ గతౌ               |
| 492 వన     | శబ్దే                  | ణయ రక్షణే చ              |
| 493 బన     |                        | 512 దయ దాన గతి రక్షణ     |
| 494 షన     | సంభక్తౌ                | హింసాదానేషు              |
| 495 అమ     | గత్యాదిషు              | 513 రయ గతౌ               |
| 496 ద్రమ   |                        | 514 ఊయీ తంతుసంతానే       |
| 497 హమ్మ   |                        | 515 వూయీ విశరణే          |
| 498 మీమ్మ  | గతౌ                    | దుర్గంధే చ               |
|            | మీమ్మ శబ్దే చ          |                          |
| 499 చము    |                        | 516 కూయీ శబ్దే ఉందే చ    |
| 500 ఛము    |                        | 517 క్ష్యయీ విధూననే      |
| 501 జము    |                        | 518 స్పాయీ               |
| 502 ఝము    | అదనే                   | 519 ఓప్యాయీ వృద్ధౌ       |
| 503 ఞము    | ఇత్యేకే                | 520 తాయ్ సంతాన పాలనయోః   |
| 504 క్రము  | పాదవిక్షేపే            | 521 శల చలన సంవరణయోః      |
|            | ఇత్యుదాత్తా ఉదాత్తే తః | 522 వల                   |

|            |                          |            |                  |
|------------|--------------------------|------------|------------------|
| 523 వల్ల   | సంవరణే సంఘటనే చ          | 545 ఈర్ష్య | ఈర్ష్యార్థః      |
| 524 మల్ల   |                          | 546 హయ     | గతౌ              |
| 525 మల్ల   | ధారణే                    | 547 శుచ్య  |                  |
| 526 భల్ల   |                          | 548 చుచ్య  | అభిషవే           |
| 527 భల్ల   | పరిభాషణ                  | 549 హర్య   | గతికాంత్యైః      |
|            | హింసాదానేషు              | 550 అల     | భూషణ పర్యాప్తి   |
| 528 కల్ల   | శబ్ద సంఖ్యానయోః          |            | వారణేషు          |
| 529 కల్ల   | అవ్యక్తే శబ్దే           | 551 జీఫలా  | విశరణే           |
| 530 తేవ్ల  |                          | 552 మీల    |                  |
| 531 దేవ్ల  | దేవనే                    | 553 శ్మీల  |                  |
| 532 షేవ్ల  |                          | 554 స్మీల  |                  |
| 533 గేవ్ల  |                          | 555 క్షీల  | నిమేషణే          |
| 534 గేవ్ల  |                          | 556 పీల    | ప్రతిష్ఠంభే      |
| 535 పేవ్ల  |                          | 557 ణీల    | వరే              |
| 536 మేవ్ల  |                          | 558 శీల    | సమోధా            |
| 537 మేవ్ల  | సేవనే                    | 559 కీల    | బంధనే            |
| 538 శేవ్ల  |                          | 560 కూల    | ఆవరణే            |
| 539 భేవ్ల  |                          | 561 శూల    | రుజాయాం          |
| 540 కేవ్ల  | ఇత్యేకే                  |            | సంఘాతే చ         |
| 541 రేవ్ల  | స్వవగతౌ                  | 562 తూల    | నిష్క్లరే        |
|            | ఇత్యుదాత్తా అనుదాత్తే తః | 563 పూల    | సంఘాతే           |
|            | అథ మవ్యాదయోఽవత్యంతాః     | 564 మూల    | ప్రతిష్ఠాయామ్    |
|            | సప్త నవతిః పరస్మై భాషాః  | 565 ఫల     | నిష్పత్తౌ        |
| 542 మవ్య   | బంధనే                    | 566 చల్ల   | భావకరణే          |
| 543 సూర్య  |                          | 567 పుల్ల  | వికసనే           |
| 544 ఈర్ష్య |                          | 568 చిల్ల  | శైధిల్యేభావకరణేచ |
|            |                          | 569 తిల్ల  |                  |

|             |              |            |            |
|-------------|--------------|------------|------------|
| 570 తిల     | గతౌ          | 597 చర     | గత్యర్థాః  |
| 571 వేల్ప   |              | చర         | భక్షణే చ   |
| 572 చేల్ప   |              | 598 స్థివు | నిరసనే     |
| 573 కేల్ప   |              | 599 జి     | జయే        |
| 574 ఫేల్ప   |              | 600 జీవ    | ప్రాణధారణే |
| 575 క్షేల్ప |              | 601 పీవ    |            |
| 576 వేల్ప   | చలనే         | 602 మీవ    |            |
| 577 పేల్ప   |              | 603 తీవ    |            |
| 578 ఫేల్ప   |              | 604 ణీవ    | స్థిత్యై   |
| 579 భేల్ప   |              | 605 క్షివు |            |
| 580 షేల్ప   |              | 606 క్షేవు | నిరసనే     |
| 581 శేల్ప   | గతౌ          | 607 ఉర్వీ  |            |
| 582 సల్     | సంచలనే       | 608 తుర్వీ |            |
| 583 ఖల్     | సంచయే చ      | 609 ధుర్వీ |            |
| 584 గల్     | అదనే         | 610 డుర్వీ |            |
| 585 షల్     | గతౌ          | 611 ధుర్వీ | హింసారాః   |
| 586 దల్     | విశరణే       | 612 గుర్వీ | ఉద్యమనే    |
| 587 శ్వల్   |              | 613 ముర్వీ | బంధనే      |
| 588 శ్వల్ల  | ఆశుగమనే      | 614 పుర్వ  |            |
| 589 ఖోల్ప   |              | 615 పర్వ   |            |
| 590 ఖోర్ప   | గతిప్రతిఘాతే | 616 మర్వ   | పూరణే      |
| 591 ధోర్ప   | గతి చాతుర్యే | 617 చర్వ   | అదనే       |
| 592 త్సర    | చద్మగతౌ      | 618 భర్వ   | హింసాయామ్  |
| 593 క్మర    | హూర్చనే      | 619 కర్వ   |            |
| 594 అభ్ర    |              | 620 ఖర్వ   |            |
| 595 బభ్ర    |              | 621 గర్వ   | దర్పే      |
| 596 మభ్ర    |              | 622 అర్వ   |            |

|                                 |                         |                                    |
|---------------------------------|-------------------------|------------------------------------|
| 623 శర్వ                        |                         | ఉదాత్తః స్వరితేదుభ యతోభాషః         |
| 624 షర్వ                        | హింసాయామ్               | అథోష్మాంతాః                        |
| 625 ఇవి                         | వ్యాప్తౌ                | తత్ర ధుక్షదయో వృష్యంతా             |
| 626 పివి                        |                         | ద్విపంశాశదాత్మనే భాషాః             |
| 627 మివి                        |                         | 640 ధుక్ష                          |
| 628 జీవి                        | సేవనే<br>సేవనే చేత్యేకే | 641 ధిక్ష సంధీపన క్లేశన<br>జీవనేషు |
| 629 హివి                        |                         | 642 వృక్ష వరణే                     |
| 630 దివి                        |                         | 643 శిక్ష విన్యోపాదానే             |
| 631 ధివి                        |                         | 644 భిక్ష భిక్షయా మలాభే            |
| 632 జివి                        | ప్రీణనార్థాః            | లాభే చ                             |
| 633 రివి                        |                         | 645 క్లేశ అవ్యక్తాయాం వాచి         |
| 634 రవి                         |                         | బాధనే చ                            |
| 635 ధవి                         | గత్యర్థాః               | 646 దక్ష వృద్ధా శీఘ్రార్థే చ       |
| 636 కృవి                        | హింసా కరణయో శ్చ         | 647 దీక్ష మాండ్యజ్యోపనయన           |
| 637 మవ                          | బంధనే                   | నియమవ్రతాదేశేషు                    |
| 638 అవ                          | రక్షణ గతి కాంతి         | 648 ఈక్ష దర్శనే                    |
|                                 | ప్రీతి తృప్త్యవగమ       | 649 ఈష గతిహింసా దర్శనేషు           |
|                                 | ప్రవేశ శ్రవణ            | 650 భాష వ్యక్తాయాం వాచి            |
|                                 | స్వామ్యర్థ యాచన         | 651 వర్ష స్నేహనే                   |
|                                 | క్రియేచ్ఛా దీప్త్యవా    | 652 గోషు అన్విచ్ఛాయామ్             |
|                                 | ప్ర్యాలింగన హింసా       | 653 గోషు ఇత్యన్యే                  |
|                                 | దాన భాగవృద్ధిషు         | 654 షేషు ప్రయత్నే                  |
| ఇతి జయతి వర్జముదాత్తా ఉదాత్తేతః |                         | 655 జేషు                           |
|                                 |                         | 656 జేషు                           |
| 639 ధావు గతి కుద్ధ్యోః          |                         | 657 ఏషు                            |

|     |        |                 |     |         |                        |
|-----|--------|-----------------|-----|---------|------------------------|
| 658 | ప్రేష  | గతే             | 683 | జేహ     |                        |
| 659 | రేష    |                 | 684 | బాహ     | ప్రయత్నే               |
| 660 | హేష    |                 | 685 | ద్రాహ   | నిద్రాక్షయే            |
| 661 | ప్రహేష | అవ్యక్తే శబ్దే  |     |         | నిక్షేప ఇత్యేకే        |
| 662 | కాస    | శబ్ద కుత్సాయామ్ | 686 | కాశ     | దీప్తా                 |
| 663 | భాస    | దీప్తా          | 687 | ఊహ      | వితర్కే                |
| 664 | జాస    |                 | 688 | గాహ     | విలోదనే                |
| 665 | రాస    | శబ్దే           | 689 | గృహ     |                        |
| 666 | ఐస     | కాటిర్యే        | 690 | గ్లాహ   | గ్రహణే                 |
| 667 | భ్యస   | భయే             | 691 | ఘుషి    | కాంతికరణే              |
| 668 | ఆజః    | శసి ఇచ్చాయామ్   |     |         | ఇత్యుదాత్తా ఉదాత్తేతః  |
| 669 | గ్రసు  |                 |     |         | అథ ఘుషిరాదయోఽర్హత్యంతా |
| 670 | గ్రసు  | అదనే            |     |         | ఏకనవతిః పరస్మై భాషాః   |
| 671 | ఈహ     | చేష్టాయామ్      | 692 | ఘుషిర్  | అవిశబ్దనే              |
| 672 | బహి    |                 | 693 | అక్షా   | వ్యాప్తా               |
| 673 | మహి    | వృద్ధా          | 694 | తక్షా   |                        |
| 674 | అహి    | గతే             | 695 | త్వక్షా | తనూకరణే                |
| 675 | గర్హ   |                 | 696 | ఉక్ష    | సేచనే                  |
| 676 | గల్హ   | కుత్సాయామ్      | 697 | రక్ష    | పాలనే                  |
| 677 | బర్హ   |                 | 698 | ణిక్ష   | చుంబనే                 |
| 678 | బల్హ   | ప్రాధాన్యే      | 699 | తృక్ష   |                        |
| 679 | వర్హ   |                 | 700 | షృక్ష   |                        |
| 680 | వల్హ   | పరిభాషణ         | 701 | ఱక్ష    | గతే                    |
|     |        | హింసాచ్ఛాదనేషు  | 702 | వక్ష    | రోషే.                  |
| 681 | ప్లిహ  | గతే             |     |         | సంఘాత ఇత్యేకే          |
| 682 | జేహ    |                 |     |         |                        |

|              |                 |            |                       |
|--------------|-----------------|------------|-----------------------|
| 703 మృక్ష    | సంఘాతే          | 730 రుష    |                       |
| 704 మ్రక్ష   | ఇత్యేకే         | 731 శష     |                       |
| 705 తక్ష     | త్వచనే          | 732 బష     |                       |
| 706 పక్ష     | పరిగ్రహ ఇత్యేకే | 733 మష     |                       |
| 707 సూర      | ఆదరా నాదరయోః    | 734 రుష    |                       |
| 708 కాక్షి   |                 | 735 రిష    | హింసారాః              |
| 709 వాక్షి   |                 | 736 భష     | భర్తృనే <sup>ఞ్</sup> |
| 710 మాక్షి   | కాంక్షయామ్      | 737 ఉష     | దాహే                  |
| 711 ద్రాక్షి |                 | 738 జిషు   |                       |
| 712 ద్రాక్షి |                 | 739 విషు   |                       |
| 713 ధ్వాక్షి | ఘోరవాసికే చ     | 740 మిషు   | సేచనే                 |
| 714 చూష      | పానే            | 741 పుష    | పుష్టౌ                |
| 715 తూష      | తుష్టౌ          | 742 శ్రిషు |                       |
| 716 పూష      | వృద్ధౌ          | 743 శ్లిషు |                       |
| 717 మూష      | స్తేయే          | 744 ప్రుషు |                       |
| 718 లూష      |                 | 745 ప్లుషు | దాహే                  |
| 719 రూష      | భూషాయామ్        | 746 పృషు   |                       |
| 720 శూష      | ప్రసవే          | 747 వృషు   |                       |
| 721 యూష      | హింసాయామ్       | 748 మృషు   | సేచనే                 |
| 722 జూష      | చ               | మృషు       | సహనే చ                |
| 723 భూష      | అలంకారే         |            | ఇతరౌ హింసా            |
| 724 ఊష       | రుజాయామ్        |            | సంక్తేశనయో శ్చ        |
| 725 ఈష       | ఉంచే            | 749 ఘృషు   | సంఘర్షణే              |
| 726 కష       |                 | 750 హృషు   | అలీకే <sup>ష్</sup>   |
| 727 ఖష       |                 | 751 తుస    |                       |
| 728 శిష      |                 | 752 హ్రస   |                       |
| 729 జష       |                 | 753 హ్లస   |                       |



|            |                 |                            |
|------------|-----------------|----------------------------|
| 754 రస     | శబ్దే           | 780 తుహిర్                 |
| 755 లష     | శేషణ క్రీడనయోః  | 781 దుహిర్                 |
| 756 ఘస్    | అదనే            | 782 ఉహిర్ అర్దనే           |
| 757 జర     |                 | 783 అర్హ పూజాయామ్          |
| 758 చర్చ   |                 | ఇత్యుదాత్తా ఉదాత్తే తః     |
| 759 యర     | పరిభాషణ హింసా   |                            |
|            | తర్జనేషు        | అథ ద్యుతాదయః కృపూపర్వంతాః  |
| 760 పిస్స  |                 | పంచవింశతి రాత్మనే భాషాః    |
| 761 పేస్స  | గతౌ             | 786 ద్యుత దీప్తా           |
| 762 హసే    | హసనే            | 787 శ్వితా వర్ణే           |
| 763 ణిశ    | సమాధౌ           | 788 శోమిదా స్నేహనే         |
| 764 మిశ    |                 | 789 శోషిదా స్నేహన మోచనయోః  |
| 765 మశ     | శబ్దే రోషకృతే చ | 790 శోక్షిదా చేత్యేకే      |
| 766 శవ     | గతౌ             | 791 రుచ దీప్తా వభిప్రీతౌ చ |
| 767 శశ     | పుతగతౌ          | 792 ముట పరివర్తనే          |
| 768 శసు    | హింసాయామ్       | 793 రుట                    |
| 770 శంసు   | స్తుతౌ          | 794 లుట                    |
| 771 చహ     | పరికల్పనే       | 795 లుత ఉపఘాతే             |
| 772 మహ     | పూజాయామ్        | 796 శుభ దీప్తా             |
| 773 రహ     | త్కాగే          | 797 క్షుభ సంచలనే           |
| 774 రహి    | గతౌ             | 798 ణభ                     |
| 775 దృహ    |                 | 799 తుభ హింసాయామ్          |
| 776 దృహి   |                 | 800 స్రంసు                 |
| 777 బృహ    |                 | 801 ధ్వంసు                 |
| 778 బృహి   | వృద్ధౌ          | 802 భ్రంసు అవస్రంసనే       |
|            | బృహి శబ్దే చ    | ధ్వంసు గతౌ చ               |
| 779 బృహిర్ | ఇత్యేకే         | 803 భ్రశు                  |

|                        |                           |  |               |
|------------------------|---------------------------|--|---------------|
| 804 భంశు               | అధఃపతనే                   | 825 కద   | ఇత్యన్యే      |
| 805 సంభు               | విశ్వాసే                  | 826 జోత్వరా  | సంభ్రమే       |
| 806 వృత్తు             | వర్తనే                    | ఇతిఘటాదయ ఉదాత్తా అనుదాత్తేతః                       |               |
| 807 వృధు               | వృద్ధౌ                    | అథ జ్వరాదయః ఫణాంతాః<br>సప్తపంచాశత్ పరస్మై భాషాః    |               |
| 808 శృధు               | శబ్దకుత్సాయామ్            |  |               |
| 809 స్యందూ             | ప్రసవణే                   |  |               |
| 810 కృపూ               | సామర్థ్యే (వృత్)          | 827 జ్వర   | రోగే          |
| ఇతి ద్యుతాదయః          |                           | 828 గడ   | సేచనే         |
| ఉదాత్తా ఉదాత్తేతః      |                           | 828 హేడ  | వేష్టనే       |
| అథ ఘటాదయ స్త్వరత్యంతాః |                           | 830 బట   |               |
| షోడశాత్మనే భాషాః       |                           | 831 భట   | పరిభాషణే      |
| 811 ఘట                 | చేష్టాయామ్                | 832 ణట   | నృతౌ          |
| 812 వ్యథ               | భయ సంచలనయోః               | 833 షక   | ప్రతీఘాతే     |
| 813 ప్రథ               | ప్రఖ్యానే                 | 834 చక   | తృప్తౌ        |
| 814 ప్రస               | విస్తారే                  | 835 కఫే  | హసనే          |
| 815 మ్రద               | మర్దనే                    | 836 రగే  | శంకాయామ్      |
| 816 సద                 | సదనే                      | 837 లగే  | సంగే          |
| 817 ష్టజి              | గతిదానయోః                 | 838 హ్రగే  |               |
| 818 దక్ష               | గతి హింసనయోః              | 839 హగే  |               |
| 819 క్రప               | కృపాయాం గతౌ చ             | 840 షగే  |               |
| 820 కది                |                           | 841 ష్టగే  | సంవరణే        |
| 821 క్రది              |                           | 842 కగే  | నోచ్యతే       |
| 822 క్లది              | వైకల్యే<br>వైకల్య ఇత్యేకే | క్రియా సామాన్యార్థత్వాత్<br>అనేకార్థత్వాది త్యన్యే |               |
| 823 కద                 |                           | 843 అక   |               |
| 824 క్రద               |                           | 844 అగ   | కుటిలాయాం గతౌ |

|                  |                      |                    |                                  |
|------------------|----------------------|--------------------|----------------------------------|
| 845 కణ           |                      | 870 స్వన           | అవతంసనే                          |
| 846 రణ           | గతౌ                  |                    | ఘటదయోమితః                        |
| 847 చణ           |                      | 871 జనీ            | (దివాది)                         |
| 848 శణ           |                      | 872 జ్ఞాష్         |                                  |
| 849 శ్రణ         | దానే చ               | 873 క్షను          |                                  |
|                  | శణ                   | 874 రంజోఽమంతాశ్చ   |                                  |
|                  |                      | 875 జ్వల హ్వల హ్మల |                                  |
| 850 శ్రథ         |                      |                    | నమా మనుపసర్గాద్వా.               |
| 851 శథ           |                      | 876 గ్నా           | స్నా                             |
| 852 క్రథ         |                      |                    | వను వమాం చ.                      |
| 853 కథ           | హింసార్థః            | 878 న              | ఽమ్యమి చమామ్.                    |
| 854 వన           | చ                    | 879 శమో            | ద్భనే                            |
| 855 వను          | చ నోచ్యతే            | 880 యమోఽపరివేషణే   |                                  |
| 856 జ్వల         | దీప్తౌ               | 881 సది            | రవ పరిభ్యాం చ.                   |
| 857 హ్వల         |                      | 882 ఫణ             | గతౌ. వృత్.                       |
| 858 హ్మల         | సంచలనే               |                    | ఇతి జ్వరాదయ ఉదాత్తా ఉదాత్తే తః   |
| 859 స్మృ         | ఆధ్యానే              | 883 రాజృ           | దీప్తౌ                           |
| 860 ద్యౌ         | భయే (క్యాది)         |                    | ఉదాత్తః స్వరితే దుభయతో భాషాః     |
| 861 స్థౌ         | నయే (..)             | 884 టుభ్రాజృ       |                                  |
| 862 శ్రా         | పాకే (అదాది)         | 885 టుభ్రాశృ       |                                  |
| 863 మారణతోషణ     | నిశామనేషు            | 886 టుభ్రాశృ       | దీప్తౌ                           |
|                  | జ్ఞా (క్యాది)        |                    | ఉదాత్తా అనుదాత్తే తః ఆత్మనేభాషాః |
| 864 కంపనే        | చలిః                 |                    |                                  |
| 865 ఛది          | రూరినే (చురాది)      |                    |                                  |
| 866 జిహ్వోన్మదనే | లడిః ..              |                    | అథ స్యమాదయః క్షురత్యంతాః         |
| 867 మదీ          | హర్షగోపనయోః (దివాది) |                    | సప్త వింశతిః పరస్మైభాషాః         |
| 868 ధ్వన         | శబ్దే                | 887 స్యము          |                                  |
| 869 దలి బలి      | సలి రణి ధ్వని త్రపి  | 888 స్వన           |                                  |
|                  | క్షపయ శ్చ.           | 889 ధ్వన           | శబ్దే                            |

|     |                            |                   |                            |
|-----|----------------------------|-------------------|----------------------------|
| 890 | షమ                         |                   | అథ ధ్వావనుదాత్తై           |
| 891 | ష్టమ                       | అవై కల్యే         | 914 షహ మర్షణే              |
| 892 | జ్వల                       | దీప్తా            | ఉదాత్తోఽనుదాత్తే త్        |
| 893 | చల                         | కంపనే             | 915 రము క్రిదాయామ్         |
| 894 | జల                         | ఘాతనే             | అనుదాత్తోఽనుదాత్తే త్      |
| 895 | టల                         |                   | అథ షదాదయః కసంతాః           |
| 896 | ఙ్వల                       | వై కల్యే          | సప్త పరస్మై భాషాః          |
| 897 | ష్ఠల                       | స్థానే            | 916 షద్ గ్ర విశరణ గత్య     |
| 898 | హల                         | విలేఖనే           | వసాదనేషు                   |
| 899 | ణల                         | గంధే              | 917 శద్ గ్ర శాతనే          |
|     |                            | బంధన ఇత్యేకే      | 918 క్రశ ఆహ్వానే రోదనే చ   |
| 900 | వల                         | గతౌ               | 919 కుచ సంవర్చన కొటిల్య    |
| 901 | బల                         | ప్రాణనే           | ప్రతిష్ఠంభ విలేఖనేషు       |
|     |                            | ధన్యావరోధే చ      | 920 బుధ అవగమనే             |
| 902 | పుల                        | మహత్వే            | 921 రుహ బీజజన్మని          |
| 903 | కుల                        | సంస్థానే బంధుషు చ | ప్రాదుర్భావే చ             |
| 904 | శల                         |                   | 922 కస గతౌ                 |
| 905 | హల                         |                   |                            |
| 906 | పత్ గ్ర                    | గతౌ               | కుచాదయ ఉదాత్తా ఉదాత్తే త్  |
| 907 | క్వధే                      | నిష్పాకే          | రుహి స్త్వనుదాత్తః         |
| 908 | పథే                        | గతౌ               | వృత్. ఇతి జ్వలాది ర్గణః    |
| 909 | మథే                        | విరోధనే           | అథ హిక్కాదయో గూహత్యంతాః    |
| 910 | టువమ                       | ఉద్గిరజే          | పంచ చత్వారింశ దుభయతో భాషాః |
| 911 | భ్రము                      | చలనే              | 923 హిక్క అవ్యక్తే శబ్దే   |
| 912 | క్షర                       | సంచలనే            | 924 అంచ గతౌ యాచనే చ        |
| 913 | క్షర                       | సంచయే             | 925 అచ ఇత్యేకే             |
| ఇతి | స్యమాదయ ఉదాత్తా ఉదాత్తే తః | 926 అచి ఇత్యపరే   |                            |

|              |  |               |   |
|--------------|--|---------------|---|
| 927 టుయాచ్చ  | యాఞ్చాయామ్                                     | 951 దాశ్చ     | దానే  |
| 928 రేట్య    | పరిభాషతే                                       | 952 భేష్య     | భయే   |
| 929 చతే      |  |               | గతా విత్యేకే  |
| 930 చదే      | యాచనే  | 953 భ్రేష్య   |   |
| 931 ప్రోథ్య  | పర్యాప్తౌ                                      | 954 భ్లేష్య   | గతౌ   |
| 932 మిద్య    |  | 955 అస        | గతి దీప్త్యాదానేషు                                    |
| 933 మేద్య    | మేధా హింసనయోః                                  | 956 అషేత్యేకే |   |
| 934 మేధ్య    | సంగమే చ  | 957 స్పృశ     | బాధన స్పర్శయోః  |
| 935 మిథ్య    |  | 958 లష        | కాంతౌ   |
| 936 మేథ్య    | మేధా హింసయో                                    | 959 చష        | భక్షతే  |
|              | రిత్యేకే                                       | 960 ఛష        | హింసాయామ్   |
| 937 మిద్య    |  | 961 ఝష        | ఆదాన సంవరణయోః   |
| 938 మేద్య    | ఇత్యన్యే                                       | 962 భ్రక్ష    |   |
| 939 ణిద్య    |  | 963 భ్లక్ష    | అదనే  |
| 940 జేద్య    | కుత్సా సన్నికర్షయోః                            | 964 ప్లక్ష    | చ   |
| 941 శృధు     |  | 965 దాస్య     | దానే  |
| 942 మృధు     | ఉందనే  | 966 మాహృ      | మానే  |
| 943 బుధిర్   | బోధనే  | 967 గుహూ      | సంవరణే  |
| 944 ఉబుందిర్ | నిశామనే  |               | ఇతిహిక్కాదయ ఉదాత్తాః స్వరితేతః                        |
| 945 వేణ్య    | గతి జ్ఞాన చింతా<br>నిశామన వాదిత్ర<br>గ్రహణేషు. |               | అథ ౭ జంతాః<br>శ్రీజ్ఞాదయో నయత్యంతాః<br>పంచోభయతో భాషాః |
| 946 వేన్య    | ఇత్యేకే  |               |   |
| 947 ఖను      | అవదారణే  | 968 శ్రీజ్ఞ్  | సేవాయామ్  |
| 948 చీవ్య    | ఆదాన సంవరణయోః                                  |               | ఉదాత్తః స్వరితేత్                                     |
| 949 చాయ్య    | పూజా నిశామనయోః                                 | 969 భృజ్      | భరణే  |
| 950 వ్యయ     | గతౌ  | 970 హృజ్      | హరణే  |

|     |                              |               |      |      |                   |
|-----|------------------------------|---------------|------|------|-------------------|
| 971 | ధృజ్                         | ధారణే         | 992  | ఓవె  | శోషణే             |
| 972 | ణీజ్                         | ప్రాపణే       | 993  | షె   | వేషణే             |
|     | ఇతి భరత్యాదయోఽనుదాత్తాః      |               | 994  | షి   | వేషణే శోభాయాం     |
|     | స్వరితేతః                    |               |      |      | చేష్ట్యతే         |
|     | అథ దేటాదయో జయత్యంతాః         |               | 995  | దెవ్ | శోధణే             |
|     | షట్ చత్వారింశత్పురస్మై భాషాః |               | 996  | పా   | పాణే              |
| 973 | ధట్                          | పాణే          | 996  | ప్రూ | గంధోపాదాణే        |
| 974 | న                            |               | 998  | ధ్మా | శబ్దాగ్ని సంయోగయో |
|     |                              |               | 999  | ష్టా | గతి నివృత్తౌ      |
| 975 | ప్రి                         | హర్షక్షయే     | 1000 | మ్నా | అభ్యాసే           |
| 976 | ద్వ్య                        | న్యక్కురణే    | 1001 | దాన్ | దాణే              |
| 977 | ద్వి                         | స్వప్నే       | 1002 | హ్వ  | కాటిలే            |
| 978 | ద్వి                         | తృప్తౌ        | 1003 | స్వ  | శబ్దోపతాపయోః      |
| 979 | ద్వి                         | చింతాయామ్     | 1004 | స్మ  | చింతాయామ్         |
| 980 | ద్వి                         | శబ్దే         | 1005 | హ్   | సంవరణే            |
| 981 | ద్వి                         |               | 1006 | స్   | గతౌ               |
| 982 | ద్వి                         | శబ్ద సంఘాతయోః | 1007 | ఋ    | గతి ప్రాపణయోః     |
| 983 | ద్వి                         | ఖదనే          | 1008 | గృ   |                   |
| 984 | ద్వి                         |               | 1009 | ఘ    | సేచణే             |
| 985 | ద్వి                         |               | 1010 | ధ్వ  | హూర్చణే           |
| 986 | ద్వి                         | క్షయే         | 1011 | స్ర  | గతౌ               |
| 987 | ద్వి                         |               | 1012 | ష    | ప్రసవై శ్వర్యయోః  |
| 988 | ద్వి                         | శబ్దే         | 1013 | శ్ర  | శ్రవణే            |
| 989 | ద్వి                         |               | 1014 | ద్ర  | సైర్యే            |
| 990 | ద్వి                         | పాకే          | 1015 | దు   |                   |
| 991 | ద్వి                         |               | 1016 | ద్ర  | గతౌ               |

|             |                            |                               |  |
|-------------|----------------------------|-------------------------------|--|
| 1017 జి     |                            | 1039 దేజ్ రక్షణ               |  |
| 1018 జ్రి   | అభిభవే                     | 1040 క్షేజ్ గత                |  |
|             | ఇతి ధేటాదయోఽనుదాత్తాః      | 1041 ప్లేజ్ వృద్ధా            |  |
|             | అథ స్మిజ్జాదయో డీజంతా జితః | 1042 త్రేజ్ పాలనే             |  |
|             | సప్తవింశతి రాత్మనే భాషాః   | ఇతి స్మిజ్ ప్రభృతయోఽనుదాత్తాః |  |
| 1019 ప్లిజ్ | ఈషద్ధసనే                   | 1043 పూజ్ పవనే                |  |
| 1020 గుజ్   | అవ్యక్తే శబ్దే             | 1044 మూజ్ బంధనే               |  |
| 1021 గజ్    | గత                         | 1045 డీజ్ విహాయసా గత          |  |
| 1022 కుజ్   |                            | ఇతి పూజాదయ ఉదాత్తాః           |  |
| 1023 ఘుజ్   |                            | త్యోష్ణ వన సంతరణయోః           |  |
| 1024 ఉజ్    |                            | ఉదాత్తః పరస్మైభాషః            |  |
| 1025 జుజ్   | శబ్దే                      | అథ గుపాదయో దహత్యంతా           |  |
| 1026 క్రుజ్ |                            | అష్టా వాత్మనే భాషాః           |  |
| 1027 క్షుజ్ |                            | 1047 గుప గోపనే                |  |
| 1028 గుజ్   |                            | 1048 తిజ నిశానే               |  |
| 1029 జుజ్   | చేత్యాహు రన్యే             | 1049 మాన పూజాయామ్             |  |
| 1030 చ్యుజ్ |                            | 1050 బధ బంధనే                 |  |
| 1031 జ్యుజ్ |                            | గుపాదయః చత్వార                |  |
| 1032 జుజ్   |                            | ఉదాత్తా అనుదాత్తే తః          |  |
| 1033 ప్రుజ్ |                            | 1051 రభ రాభస్యే               |  |
| 1034 ప్లుజ్ | గత                         | 1052 డులభన్ ప్రాప్తౌ          |  |
| 1035 క్షుజ్ | ఇత్యేకే                    | 1053 ష్వంజ పరిష్వజ్జే         |  |
| 1036 రుజ్   | గతి రేషణయోః                | 1054 హద పురీషోత్సర్గే         |  |
| 1037 ధృజ్   | అవద్వంసనే                  | రభాదయ శ్చత్వారోఽనుదాత్తా      |  |
| 1038 మేజ్   | ప్రణిదానే                  | అనుదాత్తే తః                  |  |



|                              |                                |
|------------------------------|--------------------------------|
| అథ స్విదాదయో మేహత్యంతాః      | అథ పచాదయో వహత్యంతా             |
| పంచదశ పరస్మై భాషాః           | నవోభయతో భాషాః                  |
| 1055 జీష్విదా అవ్యక్తే శబ్దే | 1073 దుపచన్ పాకే               |
| ఉదాత్తః                      | 1074 షచ సమవాయే                 |
| 1056 స్కండిర్ గతిశోషణయోః     | 1075 భజ సేవాయామ్               |
| 1057 యభ మైథునే               | 1076 రంజ రాగే                  |
| 1058 ణమ ప్రహ్వత్వే శబ్దే చ   | 1077 శప ఆక్రోశే                |
| 1059 గమ్                     | 1078 త్విష దీప్తౌ              |
| 1060 నృప్ గతౌ                | 1079 యజ దేవపూజా                |
| 1061 యమ ఉపరమే                | సంగతి కరణ దానేషు               |
| 1062 తప సంతాపే               | 1080 దువప బీజసంతానే ఛేదనే చ    |
| 1063 త్యజ హానౌ               | 1081 వహ ప్రాపణే                |
| 1064 షంజ సంగే                | ఇతి పచాదయోఽనుదాత్తాః           |
| 1065 దృశిర్ ప్రేక్షణే        | స్వరితేతః సచతి స్తుదాత్తః      |
| 1066 దంశ దశనే                | అథైకః పరస్మైభాషః               |
| 1067 కృష విలేఖనే             | 1082 వస నివాసే                 |
| 1068 దహ భస్మీకరణే            | ఉదాత్తే దనుదాత్తః              |
| 1069 మిహ సేచనే               | అథ వ్యేజాదయప్రయ                |
| స్కందాదయోఽనుదాత్తాః          | ఉభయతో భాషాః                    |
| ఇతి స్విదాదయ ఉదాత్తేతః       | 1083 వేజ్ తంతు సంతానే          |
| అథైకః పరస్మై భాషః            | 1084 వ్యేజ్ సంవరణే             |
| 1070 కిత నివాసే రోగాపనయనే    | 1085 హ్యేజ్ స్పర్ధాయాం శబ్దే చ |
| చ. ఉదాత్తే                   | వ్యేజాదయోఽనుదాత్తాః            |
| అథ ద్వా పుభయతో భాషౌ          | అథ ద్వా పరస్మైభాషౌ             |
| 1071 దాన ఖండనే               | 1086 వద వ్యక్తాయాం వాచి        |
| 1072 శాన తేజనే; స్వరితేతౌ    |                                |

1087 టు ఓశ్వ గతి వృద్ధ్యోః  
ఇత్యుదాత్తైః వృత్  
ఇతి యజాది ర్గణః సమాప్తః  
ఇతి శబ్దవికరణా భాష్యదయః  
సమాప్తాః

## 2. అథాఽదాది ర్గణః

అథ ద్వా పరస్మై భాషా

1088 \*అద భక్షణే  
1089 హన హింసా గత్యోః  
అనుదాత్తా వుదాత్తేత

అథ చత్వార ఉభయతో భాషాః

1090 ద్విష అప్రీతౌ  
1091 దుహ ప్రహరణే  
1092 దిహ ఉపచయే  
1093 లిహ ఆస్వాదనే

ద్విషాదయోఽనుదాత్తాః స్వరితేతః

అధైక ఆత్మనే భాషః

చక్షిజ్ వ్యక్తాయాం వాచి

అయం దర్శనేఽపి

అనుదాత్తోఽనుదాత్తేత్

అథ ప్రచ్యంతాః షోడశాత్మనే భాషాః

1094 ఈర గతౌ కంపనే చ

1095 ఈడ స్తుతౌ

1096 ఈశ ఐశ్వర్యే

1097 ఆస ఉపవేశనే

1098 ఆజః శాసు ఇచ్ఛాయామ్

1099 వస ఆచ్ఛాదనే

1000 కసి గతి శాసనయోః

1101 కస ఇత్యేకే

1102 కశ ఇత్యన్యే

1103 ణిసి చుంబనే

1104 ణిజి శుదౌ

1105 శిజి అవ్యక్తే శబ్దే

1106 పిజి వరణే

1107 పృజీ త్యేకే

1108 వృజీ వరనే

1109 పృచీ సంపర్చనే

ఇతీరాదయ ఉదాత్తా అనుదాత్తేతః

అథ ద్వా వాత్మనే భాషౌ

1110 షాజ్ ప్రాణి గర్భనిమోచనే

1101 శీజ్ స్వప్నే

ఉదాత్తౌ

అథ పంచ పరస్మై భాషాః

1112 యు మిశ్రణే అమిశ్రణే చ

1113 ణు స్తుతౌ

1114 రు శబ్దే

1115 టుక్షు శబ్దే

\*క్రమ సంఖ్యా నిర్దేశములో ఘటాదిమితులలో పునరుక్తములైన  
కొన్ని గ్రహించబడినవి, కనుక షుమారు 15 పెరిగి యుండును.

|                            |                          |
|----------------------------|--------------------------|
| 1116 క్షు తేజనే            | 1132 శ్రా పాకే           |
| ఇత్యుదాత్తా ఉదాత్తేతః      | 1133 ద్రా కుత్సాయాం గతే  |
| అధైక ఉభయతో భాషః            | 1134 ప్సా భక్షణే         |
| ఊర్ణుజ్ ఆచ్ఛాదనే ఉదాత్తః   | 1135 పా రక్షణే           |
| అథ పంచ పరస్మై భాషాః        | 1136 రా దానే             |
| 1117 షు ప్రసవణే            | 1137 లా ఆదానే            |
| 1118 ద్యు అభిగమనే          | 1138 దావ్ లవణే           |
| 1119 షు ప్రసవై శ్వర్యయోః   | 1139 ష్యా ప్రకథనే        |
| 1120 కు శబ్దే              | 1140 ప్రా పూరణే          |
| 1121 తు గతి వృద్ధి హింసాసు | 1141 మా మానే             |
| ఇత్యనుదాత్తా ఉదాత్తేతః     | 1142 వచ పరిభాషణే         |
| అథ ద్వావృభయతో భాషా         | ఇత్యనుదాత్తా ఉదాత్తేతః   |
| 1122 షుజ్ సుతౌ             | అథ చత్వారః పరస్మైభాషాః   |
| 1123 బ్రూజ్ వ్యక్తాయాం వచి | 1143 విద జానే            |
| ఇత్యనుదాత్తౌ               | 1144 అస భువి             |
| అధైకోనవింశతిః పరస్మై భాషా  | 1145 మృజూష్ శుద్ధౌ       |
| ఇజ్త్వాత్మనే భాషః          | 1146 రుదిర్ అశ్రువిమోచనే |
| 1124 ఇణ్ గతౌ               | ఇత్యుదాత్తా ఉదాత్తేతః    |
| 1125 ఇజ్ అధ్యయనే           | అధైకః పరస్మైభాషః         |
| 1126 ఇక్ స్మరణే            | 1147 జిష్వప్ శయే         |
| 1127 వీ గతి వ్యాప్తి ప్రజన | ఉదాత్తే దనుదాత్తః        |
| కాంత్యసన భాదనేషు           | అథ సప్త పరస్మైభాషాః      |
| 1128 యా ప్రాపణే            | 1148 శ్వస ప్రాణనే        |
| 1129 వా గతి గంధనయోః        | 1149 అన చ                |
| 1130 భా దీప్తౌ             | 1150 జక్ష భక్ష హాసనయోః   |
| 1131 షా శౌచే               | 1151 జాగృ నిద్రాక్షయే    |

- 1152 దరిద్రా దుర్గతౌ  
 1153 చకాస్య దీప్తౌ  
 1154 శాసు అనుశిష్టౌ  
 ఇత్యుదాత్తా ఉదాత్తే తః  
 అథ ద్వా వాత్మనే భాషౌ  
 1155 దీధిజ్ దీప్తి దేవనయోః  
 1156 వేవీజ్ వేతినా తుయ్యే  
 ఇత్యుదాత్తౌ  
 అథ త్రయః పరస్మైభాషాః  
 1157 షస  
 1158 షస్తి స్వప్నే  
 1159 వశ కాంతౌ  
 ఇత్యుదాత్తా ఉదాత్తే తః  
 చర్కరీతం చ. తం చ.  
 అథై క ఆత్మనేభాషః  
 1160 హ్నుజ్ అపనయనే  
 ఇత్యనుదాత్తః  
 ఇతి లుగ్వికరణా అదాదయః

3. అథ జుహోత్యాదిగణః

- అథ త్రయః పరస్మైభాషాః  
 1161 హు దానాదనయోః  
 అదానే చేత్యేకే  
 1162 జీభీ భయే  
 1163 హ్యౌ లజ్జాయామ్  
 జుహోత్యాదయోఽనుదాత్తాః

- అథై కః పరస్మైభాషః  
 1164 వ్యౌ పాలన పూరణయోః  
 ఉదాత్తః హ్రస్వాంతోఽయమిత్యేకే  
 అథై క ఉభయతోభాషః  
 1165 డుభృజ్ ధారణ పోషణయోః  
 అనుదాత్తః  
 అథ ద్వా వాత్మనే భాషౌ  
 1166 మాజ్ మానే శబ్దే చ  
 1167 ఓహజ్ గతౌ  
 అథై కః పరస్మైభాషః  
 1168 ఓ హాక్ త్యాగే అనుదాత్తః  
 అథ ద్వా వృభయతో భాషౌ  
 1169 డు దాజ్ దానే  
 1170 డు ధాజ్ ధారణపోషణయోః  
 అనుదాత్తౌ  
 అథత్రయ ఉభయతో భాషాః  
 ణిజిర్ శౌచ పోషణయోః  
 విజిర్ పృథగ్భావే  
 విష్ణ వ్యాప్తౌ [స్వరితేతః  
 ఇతి ణిజాదయోఽనుదాత్తాః  
 అథ గణాంతాః, పరస్మైభాషా  
 శ్చుందసాశ్చైకాదశ  
 1171 మృ చరణదీప్త్యోః  
 1172 హృ ప్రసహ్యకరణే  
 1173 ఋ  
 1174 సృ గతౌ

|                                |                              |                   |
|--------------------------------|------------------------------|-------------------|
| ఇతి ప్రూదయ శ్చత్వరోఽనుదాత్తః   | 1188 క్నుసు                  | హరణ దీప్తోః       |
| 1175 భస భర్తృన దీప్తోః         | 1189 వ్యుష                   | దానే              |
| ఉదాత్త ఉదాత్తేత్               | 1190 ప్లుష                   | చ                 |
| 1176 కి జ్ఞానే, అనుదాత్తః      | 1191 నృతీ                    | గాత్రవిక్షేపే     |
| 1177 తుర త్వరణే                | 1192 త్రసీ                   | ఉద్వేగే           |
| 1178 ధిష శబ్దే                 | 1193 కుథ                     | పూతీభావే          |
| 1179 ధన ధాన్యే                 | 1194 పుథ                     | హింసాయామ్         |
| 1180 జన జననే                   | 1195 గుథ                     | పరివేష్టనే        |
| తురాదయ ఉదాత్తా ఉదాత్తేతః       | 1196 షిప                     | ప్రేరణే అనుదాత్తః |
| 1181 గా స్తుతౌ                 | 1197 పుష్ప                   | వికసనే            |
| అనుదాత్తః. చందసి. వృత్         | 1198 తిమ                     |                   |
| ఇతి క్లు వికరణా జహోత్యాదయః     | 1199 తీమ                     |                   |
|                                | 1200 ప్లిమ                   |                   |
| 4. అథ దివాది గ్గణః             | 1201 స్తీమ ఆర్ద్రీభావే       |                   |
| అథ దివాదయః షడ్వింశతిః          | 1202 వ్రీడ చోదనే             | లజ్జాయాం చ        |
| (౨౬) పరస్మైభాషాః               | 1203 ఇష                      | గతౌ               |
| 1182 దివు క్రీడా విజిగీషా వ్యవ | 1204 షుహ, చక్యర్థే           |                   |
| హార ద్యుతి స్తుతి మోద మద       | 1205 జ్యూష                   |                   |
| స్వప్న కాంతి గతిషు             | 1206 య్యూష వయోహానౌ           |                   |
| 1183 షివు తంతు సంతానే          | ఇతి దివాదయ ఉదాత్తా ఉదాత్తేతః |                   |
| 1184 స్రివు గతి శోషణయోః        | అథ ద్వా వాత్మనే భాషౌ         |                   |
| 1185 ప్లివు నిరసనే             | 1207 మాజ్ ప్రాణి ప్రసవే      |                   |
| 1186 స్నుసు అదనే               | 1208 దూజ్ పరితాపే            |                   |
| ఆదాన ఇత్యేకే                   | ఇత్యుదాత్తౌ                  |                   |
| అదర్శన ఇత్యపరే                 | అథ దీజాదయ ఏకాదశ ఆత్మనేభాషాః  |                   |
| 1187 స్నుసు నిరసనే             | 1209 దీజ్ క్షయే              |                   |

- |                                |                                    |
|--------------------------------|------------------------------------|
| 1210 డీజ్ విహాయసా గతౌ          | 1229 గూరీ హింసా గత్యోః             |
| 1211 ఢీజ్ ఆధారే                | 1230 ఘూరీ                          |
| 1212 మీజ్ హింసాయామ్            | 1231 జూరీ హింసా వయోహాన్యోః         |
| 1213 రీజ్ శ్రవణే               | 1232 శూరీ హింసా స్తంభనయోః          |
| 1214 లీజ్ శ్లేషణే              | 1233 చూరీ దాహే                     |
| 1215 వ్రీజ్ వృణీత్యర్థే (వృత్) | 1234 తప ఐశ్వర్యే                   |
| స్వాదయ ఓదితః                   | 1235 వావృతు వరణే                   |
| 1216 పీజ్ పానే                 | 1236 క్లిశ ఉపతాపే                  |
| 1217 మాజ్ మానే                 | 1237 కాశ్చ దీప్తా                  |
| 1218 ఇజ్ గతౌ                   | 1238 వాశ్చ శబ్దే                   |
| 1219 ప్రీజ్ ప్రీణనే            | ఇతి తపి వర్జముదాత్తాః అనుదాత్తే తః |
| ఇతి దీజాదయ అనుదాత్తా           | అథ ద్వావృభయతో భాషా                 |
| డీజ్ తూదాత్తః                  | 1239 మృష తితిజ్ఞయామ్               |
| అథ చత్వారః పరస్మైభాషాః         | 1240 ఈశుచిర్ పూతీభావే              |
| 1220 శో తనూకరణే                | ఉదాత్తా స్వరితేతౌ                  |
| 1221 ఛో ఛేదనే                  | అథ త్రయ ఉభయతో భాషాః                |
| 1222 షో అంతకర్మణి              | 1241 ణహ బంధనే                      |
| 1223 దో అవఖండనే                | 1242 రంజ రాగే                      |
| శ్యతి ప్రభృతయోఽనుదాత్తాః       | 1243 శప ఆక్రోశే                    |
| అథ పంచదశాత్మనే భాషాః           | ఇత్యనుదాత్తాః స్వరితేతః            |
| 1224 జనీ ప్రాదుర్భావే          | అథై కాదశాత్మనే భాషాః               |
| 1225 డీపీ దీప్తా               | 1244 పద గతౌ                        |
| 1226 పూరీ ఆప్యాయనే             | 1245 భిద రై న్యే                   |
| 1227 తూరీ గతి త్వరణ            | 1246 విద సత్తాయామ్                 |
| హింసనయోః                       | 1247 బుధ అవగమనే                    |
| 1228 ధూరీ                      | 1248 యుధ సంప్రహారే                 |

|                              |                                |
|------------------------------|--------------------------------|
| 1249 అనోరుధ కామే             | 1272 ద్రుహ జిఘాంసాయామ్         |
| 1250 అణ ప్రాణనే, ఉదాత్తః     | 1273 ముహ వైచిత్యే              |
| 1251 మన జానే                 | 1274 షుహ ఉదిరణే                |
| 1252 యుజ సమాధౌ               | 1275 ష్ణిహ ప్రీతౌ, వృత్        |
| 1253 సృజ విసర్గే             | తథాదయః. ఇత్యుదాత్తా ఉదాత్తే తః |
| 1254 లిశ అల్పిభావే           | తృపి దృపీ త్వనుదాత్తౌ          |
| ఇత్యనుదాత్తా అనుదాత్తే తః    |                                |
| అథ గణాంతా ఏకసప్తతిః          |                                |
| పరస్మైభాషాః                  |                                |
| 1255 రాధీకర్మకాద్ వృద్ధావేవ  | 1276 శము ఉపశమే                 |
| 1256 వ్యధ తాడనే              | 1277 తము కాంక్షాయామ్           |
| 1257 పుష పుష్టౌ              | 1278 దము ఉపశమే                 |
| 1258 శుష శోషణే               | 1279 శ్రము తపసి భేదే చ         |
| 1259 తుష ప్రీతౌ              | 1280 భ్రము అనవసానే             |
| 1260 దుష వైకృత్యే            | 1281 క్షమూష్ సహనే              |
| 1261 శిష ఆలింగనే             | 1282 క్లము గ్లానౌ              |
| 1262 శక విభాషితౌ మరణే        | 1283 మదీ హరే                   |
| 1263 జీషిద్వా గాత్రప్రక్షరణే | ఇత్యష్టౌ శమాదయః                |
| 1264 క్రుధ క్రోధే            | 1284 అసు క్షేపణే               |
| 1265 క్షుధ బుభుక్షాయామ్      | 1285 యసు ప్రయత్నే              |
| 1266 శుధ శౌచే                | 1286 జసు మోక్షణే               |
| 1267 షిధు సంరాద్ధౌ           | 1287 తసు ఉపక్షయే               |
| ఇత్యనుదాత్తా ఉదాత్తే తః      |                                |
| 1268 రధ హింసా సంరాధ్యోః      | 1288 దసు చ                     |
| 1269 ణశ అదర్శనే              | 1289 వసు స్తంభే                |
| 1270 తృప ప్రీణనే             | 1290 వశాది రిత్యేకే            |
| 1271 దృప హర్షణమోహనయోః        | 1291 ఓష్ఠ్యాది ర్దంత్యాంతౌ     |
|                              | బ్యుస్ ఇత్యన్యే                |
|                              | 1292 అయకారం బుస్ ఇత్యవరే       |



|      |        |             |
|------|--------|-------------|
| 1293 | వ్యుష  | విభాగే      |
| 1294 | ప్లుష  | దాహే        |
| 1295 | విస    | ప్రేరణే     |
| 1296 | కుస    | సంశ్లేషణే   |
| 1297 | ఋస     | ఉత్సరే      |
| 1298 | ముస    | ఖండనే       |
| 1299 | మసీ    | పరిణామే     |
| 1300 | సమీ    | ఇత్యేకే     |
| 1301 | ఋఠ     | విలోడనే     |
| 1302 | ఉచ     | సమవాయే      |
| 1303 | భృశు   |             |
| 1304 | భ్రంశు | అధఃపతనే     |
| 1305 | వృశ    | వరణే        |
| 1306 | కృశ    | తనూ కరణే    |
| 1307 | జో తృష | పిపాసాయామ్  |
| 1308 | హృష    | తుష్టౌ      |
| 1309 | రుష    |             |
| 1310 | రిష    | హింసాయామ్   |
| 1311 | డిప్   | క్షేపే      |
| 1312 | కుప    | క్రోధే      |
| 1313 | గుప    | వ్యాకులత్వే |
| 1314 | యుపు   |             |
| 1315 | రుపు   |             |
| 1316 | ఋపు    | విమోహనే     |
| 1317 | ఋభ     | గార్ధ్యే    |
| 1318 | క్షుభ  | సంచలనే      |
| 1319 | ఋభ     |             |

|      |          |                         |
|------|----------|-------------------------|
| 1320 | తుభ      | హింసాయామ్               |
| 1321 | క్లిదూ   | అర్ద్రభావే              |
| 1322 | జోక్షిదా | స్నేహనే                 |
|      |          | జోక్షిదా స్నేహన మోచనయోః |
| 1323 | ఋధు      | వృద్ధౌ                  |
| 1324 | గృధు     | అభికాంక్షయామ్, వృత్     |
|      |          | ఇత్యుదాత్తా ఉదాత్తే తః  |
|      |          | ఇతి శ్యన్వికరణా దివాదయః |

### 5. అథ స్వాది ర్గణః

అథ స్వాదయో దశోభయతో భాషాః

|      |           |                           |
|------|-----------|---------------------------|
| 1325 | షుజ్      | అభిషవే                    |
| 1326 | షిజ్      | బంధనే                     |
| 1327 | శిజ్      | నిశానే                    |
| 1328 | డుమిజ్    | ప్రక్షేపణే                |
| 1329 | చి జ్     | చయనే                      |
| 1330 | స్తృ జ్   | ఆచ్ఛాదనే                  |
| 1331 | కృజ్      | హింసాయామ్                 |
| 1332 | వృజ్      | వరణే                      |
| 1333 | ధుజ్      | కంపనే                     |
| 1334 | దీర్ఘాంతో | ఽపీత్యేకే                 |
|      |           | ఇతి వృజ్ వర్జ మనుదా త్తాః |
|      |           | అథ నవ పరస్మై భాషాః        |
| 1335 | టు దు     | ఉపతాపే                    |
| 1336 | హి        | గతౌ వృద్ధౌ చ              |
| 1337 | పృ        | ప్రీతౌ                    |
| 1338 | స్పృ      | ప్రీతి సేవనయోః            |

ప్రీతి చలనయో రిత్యన్యే

1339 స్మృ ఇత్యేకే

1340 ఆప్ వ్యాప్తౌ

1341 శక్ శక్తౌ

1342 రాధ

1343 సాధ సంసిద్ధౌ

ఇత్యను దాత్తాః

అథ ద్వావత్మనే భాషా

1344 ఆశూజ్ వ్యాప్తౌ సంఘాతేచ

1345 ప్లిఘ అస్కందనే  
ఇత్యుదాత్తా వనుదాత్తేతౌ

అదాగణాంతాః

షోడశ పరస్మై భాషాః

1346 తిక

1347 తిగ గతౌ చ

1348 షఘ హింసాయామ్

1349 ఇ ధృషా ప్రాగర్భ్యే

1350 దంభ దంభనే

1351 ఋధు వృద్ధౌ

చందసి

1352 తృప ప్రీణన ఇత్యేకే

1353 అహ వ్యాప్తౌ

1354 దఘ ఘాతనే పాలనే చ

1355 చము భక్షణే

1356 రి

1357 క్షి

1358 చిరి

1359 జిరి

1360 దాశృ

1361 దృ హింసాయామ్

ఇత్యుదాత్తా ఉదాత్తేతః. వృత్

ఇతి ఖ్ను వికరణాః స్వాదయః

## 6. అథ తుదాది ర్గణః

అథ షడుభయతో భాషాః

1362 తుద వ్యధనే

1363 ణుద ప్రేరణే

1364 దిశ అతి సర్జనే

1365 భ్రస్జ పాకే

1366 క్షిప ప్రేరణే

1367 కృష విరేఖనే

ఇత్యను దాత్తాః స్వరితేతః

అదైకః పరస్మై భాషాః

1368 ఋషీ గతౌ

ఉదాత్త ఉదాత్తేత్.

అథ చత్వారః ఆత్మనే భాషాః

1369 జుషీ ప్రీతి సేవనయోః

1370 ఓ విజీ భయ చలనయోః

1371 ఓ లజీ

1372 ఓలస్జీ ప్రీడాయామ్

ఇత్యుదాత్తా అనుదాత్తేతః

అథ వ్రశ్చాదయః

|                            |      |      |             |
|----------------------------|------|------|-------------|
| చతుర్థోత్తరశతం పరస్మైభాషాః | 1395 | తుఫ  |             |
| 1373 ఓ వ్రశ్చా చేదనే       | 1396 | తుంఫ | హింసాయామ్   |
| 1374 వ్యచ వ్యాజీకరణే       | 1397 | దృఫ  |             |
| 1375 ఉచ్చి ఉచ్చే           | 1398 | దృంఫ | ఉత్ కేశే    |
| 1376 ఉచ్చి వివాసే          | 1399 | దృఫ  | ఇత్యన్యే    |
| 1377 ఋచ్చ గతీంద్రియ        | 1400 | ఋఫ   |             |
| ప్రలయ మూర్తి భావేషు        | 1401 | ఋంఫ  | హింసాయామ్   |
| 1378 మిచ్చ ఉత్ కేశే        | 1402 | గుఫ  |             |
| 1379 జర్                   | 1403 | గుంఫ | గ్రంథే      |
| 1380 చర్చ                  | 1404 | ఉభ   |             |
| 1381 ఝర్ పరిభాషణ           | 1405 | ఉంభ  | పూరణే       |
| భర్తృనయోః                  | 1406 | శుభ  |             |
| 1382 త్వచ సంవరణే           | 1407 | శుంభ | శోభార్థే    |
| 1383 ఋచ స్తుతౌ             | 1408 | దృభీ | గ్రంథే      |
| 1384 ఉజ్జ ఆర్షే            | 1409 | చృతీ | హింసా       |
| 1385 ఉజ్జ ఉత్పర్గి         |      |      | గ్రంథనయోః   |
| 1386 యభ విమోహనే            | 1410 | విధ  | విధానే      |
| 1387 రిఫ కత్తన యుద్ధ       | 1411 | జుడ  | గతౌ         |
| నిందా హింసా దానేషు         | 1412 | జున  | ఇత్యేకే     |
| 1388 రిహ ఇత్యేకే           | 1413 | మృడ  | సుఖినే      |
| 1389 తృఫ                   | 1414 | పృడ  | చ           |
| 1390 తృంఫ తృప్తౌ           | 1415 | పృణ  | ప్రీణినే    |
| 1391 తృఫ                   | 1416 | వృణ  | చ           |
| 1392 తృంఫ ఇత్యేకే          | 1417 | మృడ  | హింసాయామ్   |
| 1393 తుఫ                   | 1418 | తృణ  | కౌటిల్యే    |
| 1394 తుంఫ                  | 1419 | పుణ  | కర్మణి శుభే |

|              |                   |            |               |
|--------------|-------------------|------------|---------------|
| 1420 ముణ     | ప్రతిజ్ఞానే       | 1445 విల   | సంవరణే        |
| 1421 కుణ     | శబ్దోపకరణయోః      | 1446 బిల   | భేదనే         |
| 1422 శున     | గతౌ               | 1447 ణిల   | గహనే          |
| 1423 ద్రుణ   | హింసా గతి         | 1448 హిల   | భావకరణే       |
|              | కాటిల్యేషు        | 1449 శిల   |               |
| 1424 ఘుణ     |                   | 1450 షిల   | ఉంచే          |
| 1425 ఘూర్ణ   | భ్రమణే            | 1451 మిల   | శ్చేషణే       |
| 1426 ఘర      | ఐశ్వర్య దీప్త్యోః | 1452 లిఖ   | అక్షరవిన్యాసే |
| 1427 కుర     | శబ్దే             | 1453 కుట   | కాటిల్యే      |
| 1428 ఖుర     | భేదనే             | 1454 పుట   | సంశ్చేషణే     |
| 1429 ముర     | సంచేష్టనే         | 1455 కుచ   | సంకోచనే       |
| 1430 క్షుర   | విలేఖనే           | 1456 గుజ   | శబ్దే         |
| 1431 ఘుర     | భీమార్థ శబ్దయోః   | 1457 గుడ   | రక్షయామ్      |
| 1432 పుర     | గమనే              | 1458 డిప   | క్షేపే        |
| 1433 వృహూ    | ఉద్యమనే           | 1459 కుర   | భేదనే         |
| 1434 బృహూ    | ఇత్యేకే           | 1460 స్ఫుట | వికసనే        |
| 1435 తృహూ    |                   | 1461 ముట   | అక్షేప        |
| 1436 స్త్వహూ |                   |            | ప్రమర్దనయోః   |
| 1437 తృంహూ   | హింసార్థాః        | 1462 తృట   | భేదనే         |
| 1438 ఇషు     | ఇచ్ఛాయామ్         | 1463 తుట   | కలహకర్మణి     |
| 1439 మిష     | స్పర్దాయామ్       | 1464 చుట   |               |
| 1440 కిల     | శ్వేత్య క్రిడనయోః | 1465 చుట   | భేదనే         |
| 1441 తిల     | స్నేహే            | 1466 జుడ   | బంధనే         |
| 1442 చిల     | వసనే              | 1467 కడ    | మదే           |
| 1443 చల      | విలసనే            | 1468 జుట   | సంశ్చేషణే     |
| 1444 ఇల      | స్వప్న క్షేపణయోః  | 1469 జఠ    | ఇత్యేకే       |

1470 కృడ పునత్వే  
 1471 కుడ బాల్యే  
 1472 పుడ ఉత్సరే  
 1473 ఘట ప్రతిఘాతే  
 1474 తుడ తోడనే  
 1475 థుడ  
 1476 స్ఫుడ సంవరణే  
 1477 ఖుడ  
 1478 చుడ ఇత్యేకే  
 1479 స్ఫుర స్ఫురణే  
 1480 స్ఫర ఇత్యేకే  
 1481 స్ఫుల సంచలనే  
 1482 స్ఫుడ  
 1483 చుడ  
 1484 బ్రుడ సంవరణే  
 1485 కృడ  
 1486 భృడ నిమజ్జనే  
 ఇత్యుదాత్తా ఉదాత్తే తః  
 అథై క ఆత్మనే భాషః  
 1487 గురీ ఉద్యమనే  
 ఇత్యుదాత్తోఽనుదాత్తే త్  
 అథ పః చ పరస్మై భాషాః  
 1488 ణూ స్తవనే  
 1489 ధూ విధూననే  
 1490 గు పురీషోత్సరే  
 1491 ద్రు గతి స్థైర్యయోః

1492 ద్రువ ఇత్యేకే  
 ఇత్యాద్యా వుదాత్తా  
 అంత్యాశ్చాను దాత్తాః  
 అథ ద్వావత్మనే భాషా  
 1493 కూజ్ శబ్దే  
 1494 కుజ్ శబ్ద ఇత్యేకే  
 ఇత్యుదాత్తే (వృత్)  
 ఇతి కుటాదిగణః సమాప్తః  
 అథ ద్వా వాత్మనే భాషా  
 1495 పృజ్ వ్యాయామే  
 1496 మృజ్ ప్రాణ త్యాగే  
 ఇత్యానుదాత్తా  
 అథసప్త పరస్మై భాషాః  
 1497 రి  
 1498 షి గతౌ  
 1498 ధి ధారణే  
 1500 క్షి నివాస గత్యోః  
 ఇత్యుదాత్తాః  
 1501 మా ప్రేరణే  
 1502 క్షా విక్షేపే  
 1503 గ్షా నిగరణే  
 ఇత్యుదాత్తాః  
 అథ ద్వావత్మనే భాషా  
 1504 దృజ్ ఆదరే  
 1505 ధృజ్ అనవస్థానే  
 ఇత్యుదాత్తా  
 అథ షోడశ పరస్మై భాషాః  
 1506 ప్రచ్ఛ జ్ఞీప్సాయామ్

వృత్. కిరాదయో వృతః

- 1507 సృజ విసర్గే  
 1508 టు మసో శుద్ధో  
 1509 రుజో భంగే  
 1510 భుజో కౌటిర్యే  
 1511 ఛువ స్పర్శే  
 1512 రుశ  
 1512 రిశ హింసాయామ్  
 1513 విశ గతౌ  
 1515 స్పృశ సంస్పర్శనే  
 1516 విచ్ఛ గతౌ  
 1517 విశ ప్రవేశనే  
 1518 మృశ ఆమర్శనే  
 1519 ణుద ప్రేరణే  
 1520 షడ్ఘ విశరణ  
 గత్యవసాదనేషు  
 1521 శడ్ఘ శాతనే  
 ఇత్యనుదాత్తా ఉదాత్తేతో  
 విచ్ఛిస్తాదాత్తః  
 అథ షడుభయతోభాషాః  
 1522 మిల సంగమే  
 1523 ముచ్చ మోచనే  
 1524 ఐష్ఠ్య చేదనే  
 1525 విద్ర లాభే  
 1526 లిప ఉపదేహే  
 1527 షిచ క్షరణే

ఇత్యనుదాత్తాః స్వరితేతో

మిలిస్తాదాత్తః

అథ త్రయః పరస్మైభాషాః

- 1528 కృతీ చేదనే  
 1529 భిద పఘాతనే  
 1530 పిశ అవయవే  
 ఇత్యుదాత్తా ఉదాత్తేతః  
 భిది స్త్వనుదాత్తః. వృత్  
 ఇతి శ వికరణా స్తుదాదయః

7. అథ రుధాది గణః

అథ నవోభయతోభాషాః

- 1531 రుధిర్ ఆవరణే  
 1532 భిదిర్ విదారణే  
 1533 భిదిర్ ద్వైధీకరణే  
 1534 రిచిర్ విరేచనే  
 1535 విచిర్ పృథగ్భావే  
 1536 క్షుదిర్ సంప్రేషణే  
 1537 యుజిర్ యోగే  
 1538 ఉచ్ఛదిర్ దీప్తి దేవనయోః  
 1539 ఉత్పదిర్ హింసానాదరయోః  
 ఇత్యనుదాత్తాః స్వరితేతః  
 ఛృది తృదీ తూదాత్తౌ.  
 అథై కః పరస్మైభాషః  
 1540 కృతీ చేదనే  
 ఇత్యుదాత్త ఉదాత్తేతో  
 అథై క ఆత్మనే భాషః  
 1541 శో ఇందీ దీప్తౌ

|                                   |                              |
|-----------------------------------|------------------------------|
| ఉదాత్తోఽనుదా త్తేత్.              | 1557 షణు దానే                |
| అథ ద్వావత్మనే భాషా                | 1558 క్షణు హింసాయామ్         |
| 1542 ఖద దై న్యే                   | 1559 క్షిణు చ                |
| 1543 విద విచారణే                  | 1560 ఋణు గతౌ                 |
| ఇత్యనుదాత్తా వనుదా త్తేతా.        | 1561 తృణు అదనే               |
| అథ ద్వాదశ పరస్మైభాషాః             | 1562 ఘృణు దీప్తౌ             |
| 1544 శిష్ విశేషణే                 | ఇత్యుదాత్తాః స్వరితేతః       |
| 1545 పిష్ సంచార నే                | అథ ద్వావత్మనే భాషా           |
| 1546 భంజో ఆమర్దనే                 | 1563 వను యాచనే               |
| 1547 భుజ పాలనాభ్యవహారయోః          | 1564 మను అవబోధనే             |
| 1548 తృహ                          | ఇత్యుదాత్తా వను త్తేతా       |
| 1549 హిసి హింసాయామ్               | అథైక ఉభయతో భాషాః             |
| 1550 ఉందీ క్షేదనే                 | 1565 డు కృజ్ కరణే            |
| 1551 అంచా వ్యక్తి ప్రుక్షణ        | అనుదాత్తః. వృత్.             |
| కాంతి గతిషు                       | ఇత్యు వికరణా స్తనాదయః        |
| 1552 తంచూ సంకోచనే                 |                              |
| 1553 ఓ విజీ భయ చలనయోః             | 9. క్ర్యాది ర్గణః            |
| 1554 వృజీ వర్జనే                  | అథ సప్తో భయతో భాషాః          |
| 1555 పృచీ సంపర్కే                 | 1566 డు క్రిజ్ ద్రవ్యవినిమయే |
| ఇత్యుదాత్తా ఉదాత్తే తః            | 1567 ప్రిజ్ తర్పణే కాంతౌ చ   |
| అద్యాశ్చత్వారస్త్యనుదాత్తాః. వృత్ | 1568 శ్రీజ్ పాకే             |
| ఇతి శ్నమ్వికరణా రుధాదయః           | 1569 మీజ్ హింసాయామ్          |
| 8. అథ తనాది ర్గణః                 | 1570 షిజ్ బంధనే              |
| అథ సప్తోభయతో భాషాః                | 1571 స్కుజ్ ఆప్రవణే          |
| 1556 తను విసారే                   | 1572 యుజ్ బంధనే              |
|                                   | ఇత్యునుదాత్తాః               |

|                       |                             |            |
|-----------------------|-----------------------------|------------|
| అథ నవోభయతో భాషాః      | 1594 గ్                     | శబ్దే      |
| 1573 క్నాజ్ శబ్దే     | ఇతి శ్రాదయ ఉదాత్తాః         |            |
| 1574 ద్రూజ్ హింసాయామ్ | అథ దశ పరస్మై భాషాః          |            |
| 1575 పూజ్ పవనే        | 1595 జ్యా                   | వయోహనౌ     |
| 1576 మూజ్ బంధనే       | 1596 వ్రీ                   | వరణే       |
| 1577 లూజ్ ఛేదనే       | 1597 రీ                     | గతిరేషణయోః |
| 1578 స్తూజ్ అచ్ఛాదనే  | 1598 లీ                     | శ్లేషణే    |
| 1579 క్నూజ్ హింసాయామ్ | 1599 వ్రీ                   | వరణే       |
| 1580 వ్నూజ్ వరణే      | 1600 వ్రీ                   | గతౌ. వృత్. |
| 1581 ధ్నూజ్ కంపనే     | ఇతి ప్వాదయః                 |            |
| ఇత్యుదాత్తాః          | 1601 క్షీష్                 | హింసాయామ్  |
| అథ శ్రాదయో గృణాత్యంతా | 1602 భ్రీ                   | భయే        |
| ప్రయోదశ పరస్మై భాషాః  | 1603 జ్                     | అవబోధనే    |
| 1582 శ్               | 1604 బంధ                    | బంధనే      |
| 1583 వ్               | ఇతి జ్యాదయోఽను దాత్తాః      |            |
| 1584 వ్               | అథై క అత్మనే భాషాః          |            |
| 1585 స్త              | 1605 వృజ్                   | సంభక్తౌ    |
| భృ                    | ఇత్యుదాత్తాః. ఇతి ల్వాదయః   |            |
| 1586 భ్               | అథ పంచ వింశతిః పరస్మై భాషాః |            |
| భర్తన                 | 1606 శ్రంథ                  | విమోచన     |
| 1587 జ్               | ప్రతిహరయోః                  |            |
| 1588 ర్యూ             | ఇత్యేకే                     |            |
| 1589 ద్               | విదారణే                     |            |
| 1590 ధ్               | ఇత్యన్యే                    |            |
| 1591 న్               | నయే                         |            |
| 1592 క్               | హింసాయామ్                   |            |
| 1593 ఋ                | గతౌ                         |            |
|                       | 1607 మన                     | విరోధనే    |
|                       | 1608 శ్రన్                  |            |
|                       | 1609 గ్రన్                  | సందర్భే    |
|                       | 1610 కుంధ                   | సంశ్లేషణే  |
|                       | 1611 మృద                    | క్షోదే     |



|                               |                    |             |              |
|-------------------------------|--------------------|-------------|--------------|
| 1612 మృడ                      | చ                  | 1632 చుర    | సేయే         |
| 1613 మృడ                      | సుఖే చ             | 1633 చితి   | స్మృత్యామ్   |
| 1614 గుధ                      | రోషే               | 1634 యత్రి  | సంకోచనే      |
| 1615 కుష                      | నిష్కరే            | 1635 స్ఫుడి | పరిహాసే      |
| 1616 క్షుభ                    | సంచలనే             | 1636 లక్ష   | దర్శనాంకనయోః |
| 1617 ణభ                       |                    | 1637 కుద్రి | అన్యతభాషణే   |
| 1618 తుభ                      | హింసాయామ్          | 1638 లడ     | ఉపసేవాయామ్   |
| 1619 క్లిశూ                   | విబాధనే            | 1639 మిది   | స్నేహనే      |
| 1620 అశ                       | భోజనే              | 1640 ఓలడి   | ఉత్క్షేపణే   |
| 1621 ఉద్రవ                    | ఉంచే               | 1641 జల     | అపవారణే      |
| 1622 ఈష                       | అభీక్ష్యే          | 1642 పీడ    | అవగాహనే      |
| 1623 విష                      | విప్రయోగే          | 1643 నట     | ఆవస్పందనే    |
| 1624 పుష                      |                    | 1644 శ్రథ   | ప్రయత్నే     |
| 1625 పుష                      | స్నేహన సేచనపూరణేషు | 1645 వధ     | సంయమనే       |
| 1626 పుష                      | పుష్పే             | 1646 ఊర్జ   | బలప్రాణనయోః  |
| 1627 ముష                      | సేయే               | 1647 పక్ష   | పరిగ్రహే     |
| 1628 భవ                       | భూత ప్రాదుర్భావే   | 1648 వర     | వరణే         |
| 1629 భవ                       | ఇత్యేకే            | 1649 వర్ణ   |              |
| 1630 హిర                      | చ                  | 1650 చూర్ణ  | ప్రేరణే      |
| ఇతి శ్రీనాదయ ఉదాతా ఉదా తేతః   |                    | 1651 ప్రథ   | ప్రఖ్యానే    |
| అథైక ఉభయతోభాషః                |                    | 1652 పృథ    | ప్రక్షేపే    |
| 1631 గ్రహ ఉపాదానే             |                    | 1653 పథ     | ఇత్యేకే      |
| ఇత్యుదాత్తః. స్వరితేత్. వృత్. |                    | 1654 షంబ    | సంబంధనే      |
| ఇతి శ్నావికరణాః క్ర్యాదయః     |                    | 1655 శంబ    | చ            |
| 10. అథ చురాదిగణః              |                    | 1656 సాంబ   | ఇత్యేకే      |
| అథ చురాదయ స్తుప్యంతా          |                    | 1657 భక్ష   | అదనే         |
| త్రిషష్ఠ్యుత్తర మేకశత         |                    |             |              |
| ముదా తేతః పరస్మైభాషాః         |                    |             |              |

|                           |             |                  |
|---------------------------|-------------|------------------|
| 1658 కుట్ట భేదన భర్తృనయోః | 1684 చది    | సంవరణే           |
| పూరణ ఇత్యేకే              | 1685 శ్రణ   | దానే             |
| 1659 యుట్ట                | 1686 తద     | అఘాతే            |
| 1660 చుట్ట అల్పీభావే      | 1687 ఖద     |                  |
| 1661 అట్ట                 | 1688 ఖడి    |                  |
| 1662 పుట్ట అనాదరే         | 1689 కడి    | భేదనే            |
| 1663 బుంఠ స్తేయే          | 1690 కుడి   | రక్షణే           |
| 1664 శర                   | 1691 గుడి   | వేష్టనే చ        |
| 1665 శ్వర అసంస్కార గత్యోః | 1692 కురి   |                  |
| 1666 శ్వరి ఇత్యేకే        | 1693 గురి   | చేత్యన్యే        |
| 1667 విజ                  | 1694 ఖుడి   | ఖండనే            |
| 1668 వుజి                 | 1695 వటి    | విభాజనే          |
| 1669 తుజి                 | 1696 వడి    | ఇత్యేకే          |
| 1670 పిజి                 | 1697 చడి    | కోపే             |
| 1671 ఁజి                  | 1698 మడి    | భూషాయామ్ హర్షే చ |
| 1672 బుజి హింసా బలాదాన    | 1699 భడి    | కళ్యాణే          |
| నికేతనేషు                 | 1700 చర     | వమనే             |
| 1673 పిన గతౌ              | 1701 పుస్త  |                  |
| 1674 షాంత్య సామప్రయోగే    | 1702 పుస్త  | ఆదరానాదరయోః      |
| 1675 శ్వల్క్              | 1703 చుద    | సంచోదనే          |
| 1676 వల్క్ పరిభాషణే       | 1704 నక్క్  |                  |
| 1677 ప్లిహ స్నేహనే        | 1705 ధక్క్  | నాశనే            |
| 1678 స్పిట ఇత్యేకే        | 1706 చక్క్  |                  |
| 1679 స్మిట అనాదరే         | 1707 చుక్క్ | వ్యధనే           |
| 1680 స్మిజ్ అనాదర ఇత్యేకే | 1708 క్షల   | శౌచ కర్మణి       |
| 1681 శ్లిష శ్లేషణే        | 1709 తల     | ప్రతిష్ఠాయామ్    |
| 1682 పథి గతౌ              | 1710 తుల    | ఉన్మాదనే         |
| 1683 పిచ్చ కుటనే          | 1711 దుల    | ఉత్తేపే          |

|              |                     |              |            |
|--------------|---------------------|--------------|------------|
| 1712 పుల     | మహాత్వే             | 1739 యమ      | చ పరివేషణే |
| 1713 చుల     | సముచ్చాయే           | 1740 చహ      | పరికల్పనే  |
| 1714 మూల     | రోహణే               | 1741 బల      | ప్రాణనే    |
| 1715 పుల     | నిమజ్జనే            | 1742 చిజ్    | చయనే       |
| 1716 కల      |                     | 1743 రహ      | త్యాగే     |
| 1717 విల     | క్షేపే              | 1744 మట్ట    | చలనే       |
| 1718 విల     | భేదనే               | 1745 ముస్    | సంఘాతే     |
| 1719 తిల     | స్నేహనే             | 1746 ఖట్ట    | సంవరణే     |
| 1720 చల      | భృతౌ                | 1747 ఖట్ట    |            |
| 1721 పాల     | రక్షణే              | 1748 స్పిట్ట |            |
| 1722 తూష     | హింసాయామ్           | 1749 చువి    | హింసాయామ్  |
| 1723 శుల్క్య | మానే                | 1750 పూల     | సంఘాతే     |
| 1724 శూర్ప   | చ                   | 1751 పూర్ణ   | ఇత్యేకే    |
| 1725 చుట     | భేదనే               | 1752 పుంస    | అభివర్ధనే  |
| 1726 ముట     | సంచార నే            | 1753 టకి     | బంధనే      |
| 1727 పిశ     | నాశనే               | 1754 ధూన్    | కాంతి కరణే |
| 1728 పడి     |                     | 1755 కీట     | వరణే       |
| 1729 పసి     | నాశనే               | 1756 చూర     | సంకోచనే    |
| 1730 వజ      | మార్గ సంస్థారగత్యోః | 1757 పూజ     | పూజాయామ్   |
| 1731 శుల్క్  | అతిస్పర్శనే         | 1758 అర్క    | స్తవనే     |
| 1732 చపి     | గత్యామ్             | 1759 శుఠ     | అలస్యే     |
| 1733 క్షపి   | క్షాంత్యామ్         | 1760 శుఠి    | శోషణే      |
| 1734 క్షజి   | కృచ్ఛ్రజీవనే        | 1761 జూడ     | ప్రేరణే    |
| 1735 శ్వర్   | గత్యామ్             | 1762 గజ      |            |
| 1736 శ్వప్ర  | చ                   | 1763 మార్జ   | శబ్దార్థ   |
| 1737 జప      | మిచ్చ               | 1764 మర్ప    | చ          |
| 1738 జ్ఞాప   | మారణ తోషణ           | 1765 ధృ      | ప్రప్రవణే  |
|              | నిశామ నేప           | 1766 పచి     | విసారవచనే  |

|      |        |                  |      |       |                            |
|------|--------|------------------|------|-------|----------------------------|
| 1767 | తిజ    | నిశానే           | 1795 | రుష   | రోషే                       |
| 1768 | క్యాత  | సంశబ్దే          | 1796 | రుడ   | ఇత్యేకే                    |
| 1769 | ఊర్    |                  | 1797 | డిప   | క్షేపే                     |
| 1770 | వర్    | చేదన పూరణయోః     | 1798 | ష్టప  | సముచ్చాయే                  |
| 1771 | కువి   | అచ్చదనే          |      |       | ఇత్యుదాత్తా ఉదాత్తేతః      |
| 1772 | కుభి   | ఇత్యేకే          |      |       | అథ ఆకుస్మాద్ ద్విచత్వారింశ |
| 1773 | ఐబి    |                  |      |       | దాత్మనే భాషాః              |
| 1774 | తుబి   | ఆదర్శనే          | 1799 | చిత   | సంచేతనే                    |
|      |        | అర్ధనఇత్యన్యే    | 1800 | దశి   | దంశ దర్శనయోః               |
| 1776 | హ్లాప  | వ్యక్తాయాం వాచి  | 1801 | దసి   |                            |
| 1777 | క్లప్  | ఇత్యేకే          | 1802 | దస    | ఇత్యేకే                    |
| 1778 | మరి    | చేదనే            | 1803 | డప    |                            |
| 1779 | ఇల     | ప్రేరణే          | 1804 | డిప   | సంఘాతే                     |
| 1780 | మ్రచ్చ | మేచ్చనే          | 1805 | తత్రి | కుటుంబధారణే                |
| 1781 | మేచ్చ  |                  | 1806 | మత్రి | గుప్త పరిభాషణే             |
| 1782 | మ్రక్ష | చేదనే            | 1807 | స్పృశ | గ్రహణ సంశ్లేషణయోః          |
| 1783 | మేచ్చ  | అవ్యక్తాయాం వాచి | 1808 | తర    |                            |
| 1784 | బ్రూన్ |                  | 1809 | భర్జ్ | తర్జనే                     |
| 1785 | వర్    | హింసాయామ్        | 1810 | వస్త  |                            |
| 1786 | గర్    |                  | 1811 | గంధ   | అర్ధనే                     |
| 1787 | గర్జ   | శబ్దే            | 1812 | విష్క | హింసాయామ్                  |
| 1788 | గర్ధ   | అభికాంక్షయామ్    | 1813 | హిష్క | ఇత్యేకే                    |
| 1789 | గుర    |                  | 1814 | నిష్క | పరిమాణే                    |
| 1790 | పూర్వ  | నికేతనే          | 1815 | లల    | ఈస్పాయామ్                  |
| 1791 | జసి    | రక్షణే           | 1816 | కూణ   | సంకోచనే                    |
| 1792 | ఈడ     | స్తుతౌ           | 1817 | తూణ   | పూరణే                      |
| 1793 | జసు    | హింసాయామ్        | 1818 | భూణ   | ఆశా విశంకయోః               |
| 1794 | పిడి   | సంఘాతే           | 1819 | శర    | శాఘాయామ్                   |

|      |        |                         |      |        |                   |
|------|--------|-------------------------|------|--------|-------------------|
| 1820 | యక్ష   | పూజాయామ్                | 1845 | జభి    | నాశనే             |
| 1821 | స్యమ   | వితర్కే                 | 1846 | మాద    | క్షరణే            |
| 1822 | గూర    | ఉద్యమనే                 | 1845 | జసు    | తాడనే             |
| 1823 | శమ     |                         | 1846 | పశ     | బంధనే             |
| 1824 | లక్ష   | అలోచనే                  | 1847 | అమ     | రోగే              |
| 1825 | త్రుట  | భేదనే                   | 1848 | చట     |                   |
| 1826 | కుర    | ఇత్యేకే                 | 1849 | స్ఫుట  | భేదనే             |
| 1827 | కుత్స  | అవక్షేపణే               | 1850 | ఘట     | సంఘాతే            |
| 1828 | గల     | శ్రవణే                  |      |        | హంత్యరాశ్చ        |
| 1829 | భల     | అభండనే                  | 1852 | దివు   | మరనే              |
| 1830 | కూట    | అప్రదానే                | 1853 | అర     | ప్రతియత్నే        |
|      |        | అవసాదన ఇత్యేకే          | 1854 | ఘోషిర్ | విశబ్దనే          |
| 1831 | కుట    | ప్రతాపనే                |      |        | ఆజః క్రంద సాతత్యే |
| 1832 | వంచు   | ప్రలంభనే                | 1855 | లన     | శల్పయోగే          |
| 1833 | వృష    | శక్తి బంధనే             | 1856 | తసి    |                   |
| 1834 | మద     | తృప్తయోగే               | 1857 | భూష    | అలంకారే           |
| 1835 | దివు   | పరికూజనే                | 1858 | అర     | పూజాయామ్          |
| 1836 | గ్నా   | విజ్ఞానే                | 1859 | జ్ఞా   | నియోగే            |
| 1837 | విద    | చేతనాఖ్యాన నివాసేషు     | 1860 | భజ     | విశ్రాంతి         |
| 1838 | మన     | స్తంభే                  | 1861 | శృదు   | ప్రసహనే           |
| 1839 | యు     | జుగుప్సాయామ్            | 1862 | యత     | నికారోపస్కారయోః   |
| 1840 | కుస్మ  | నామ్నో వా               | 1863 | కల     |                   |
|      |        | ఇత్యుదాత్తా అనుదాత్తేతః | 1864 | గల     | అస్వాదనే          |
|      |        | అథో భయతో భాషాః          | 1865 | రఘ     | ఇత్యేకే           |
| 1841 | చర్చ   | అధ్యయనే                 | 1866 | రగే    | త్యన్యే           |
| 1842 | బుక్కు | భాషణే                   | 1867 | అంచు   | విశేషణే           |
| 1843 | శబ్ద   | ఉపసర్గా దావిష్కారేచ     | 1868 | లిగి   | చిత్రీకరణే        |
| 1844 | కణ     | నిమిలనే                 | 1869 | ముద    | సంసర్గే           |

|      |                        |                   |
|------|------------------------|-------------------|
| 1870 | త్రస ధారణ గ్రహణవారణేషు | మిశ్రీకరణ ఇత్యేకే |
| 1871 | ఉద్రస ఉంచే             | చింతన ఇత్యన్యే    |
| 1872 | ముచ ప్రమోచనమోదనయోః     | 1877 కృపే శ్చ     |
| 1873 | వస స్నేహచ్ఛేదాపహరణేషు  | ఆస్వదః సకర్మకాత్  |
| 1874 | చర సంశయే               | 1878 గ్రస గ్రహణే  |
| 1875 | చ్యు హసన సహనయోః        | 1879 పుష ధారణే    |
| 1876 | భువో అవకల్కనే          | 1880 దల విదారణే   |

|      |         |           |      |           |               |
|------|---------|-----------|------|-----------|---------------|
| 1881 | పట      | 1903      | చీవ  | 1923      | లఘి           |
| 1882 | పుట     | 1904      | పుథ  | 1924      | అహి           |
| 1883 | బుట     | 1905      | రోకృ | 1925      | రహి           |
| 1884 | తుజి    | 1906      | రోచృ | 1926      | మహి చ         |
| 1885 | మిజి    | 1907      | ణద   | 1927      | లడి           |
| 1886 | పిజి    | 1908      | కుప  | 1928      | తడ            |
| 1887 | భజి     | 1909      | తర్క | 1929      | నల చ          |
| 1888 | లఘి     | 1910      | వృతు | 1930      | పూరీ ఆప్యాయనే |
| 1889 | త్రసి   | 1911      | వృధు | 1931      | రుజ హింసాయామ్ |
| 1890 | పిసి    | భాషార్థాః |      | 1932      | ష్వద ఆస్వాదనే |
| 1891 | కుసి    | 1912      | రుట  | ఆధృషాద్వా |               |
| 1892 | దసి     | 1913      | లజి  |           |               |
| 1893 | కుశి    | 1914      | అజి  | 1933      | యుజ           |
| 1894 | ఘట      | 1915      | దసి  | 1934      | పృచ సంయమనే    |
| 1895 | ఘటి     | 1916      | భృసి | 1935      | అర్చ పూజాయామ్ |
| 1896 | బృహి    | 1917      | రుషి | 1936      | షహ మరణే       |
| 1897 | వర్హ    | 1918      | శీక  | 1937      | ఈర క్షయే      |
| 1899 | వల్క్యో | 1919      | నట   | 1938      | లీ ద్రవీ కరణే |
| 1900 | గుప     | 1920      | పుటి | 1939      | వృజీ వరణే     |
| 1901 | ధూస     | 1921      | జివి | 1940      | వృజ్ఞో అవరణే  |
| 1902 | విచ్చ   | 1922      | రఘి  | 1941      | జ్ఞా వయోహానౌ  |

|             |                   |            |                       |
|-------------|-------------------|------------|-----------------------|
| 1942 జ్ఞచ   |                   | 1969 గ్రంథ | సందర్భే               |
| 1943 రిచ    | వియోజన సంపర్చనయోః | 1970 ఆప    | లంభనే                 |
| 1944 శిష    | అసర్వోపయోగే       | 1971 తను   | శ్రద్ధోపకరణయోః        |
| 1945 తప     | దాహే              |            | ఉపసర్గాచ్చద్వైర్యే    |
| 1946 తృప    | తృప్తౌ            | 1972 వద    | సందేశ వచనే, స్వరితేత్ |
| 1947 చృదీ   | సందీపనే           | 1973 వచ    | పరిభాషణే              |
| 1948 చృప    |                   | 1974 మాన   | పూజాయామ్              |
| 1949 చృప    |                   | 1975 భూ    | ప్రాప్తావాత్మనేపదీ    |
| 1950 దృప    | సందీపనే           | 1976 గర    | వినిందనే              |
| 1951 దృభీ   | క్షయే             | 1977 మార్గ | ఆన్వేషణే              |
| 1952 దృభ    | సందర్భే           | 1978 కఠి   | శోకే                  |
| 1953 ఛద     | సంవరణే            | 1979 మృజూ  | శౌచాలంకరణయోః          |
| 1954 శ్రథ   | మోక్షణే           | 1980 మృష   | తిత్తిక్షయాయామ్       |
| 1955 మీ     | గతౌ               | 1981 ధృష   | ప్రసహనే               |
| 1956 గ్రంథ  | బంధనే             |            | ఇత్యా ధృషీయాః         |
| 1957 క్రథ   | హింసాయామ్         |            | అథాదన్తాః             |
|             | స్వరితేదిత్యేకే   | 1982 కథ    | వాక్యప్రబంధే          |
| 1958 శీక    | ఆమర్షణే           | 1983 వర    | ఈస్పాయామ్             |
| 1959 చీక    | చ                 | 1984 గణ    | సంఖ్యానే              |
| 1960 అర     | హింసాయామ్         | 1985 శర    |                       |
| 1961 అర్హ   | పూజాయామ్          | 1986 శ్వర  | సమ్యగవభాషణే           |
| 1962 ఆజః    | షద పద్యరే         | 1987 పట    |                       |
| 1963 శూంధ   | శౌచ కర్మణి        | 1988 వట    | గ్రంథే                |
| 1964 ఛద     | అపవరణే, స్వరితేత్ | 1989 రహ    | త్యాగే                |
| 1965 జుష    | పరితర్కణే         | 1990 రంగ   | గతౌ                   |
| 1966 ధూజ్   | కంపనే             | 1991 స స   |                       |
| 1967 ప్రీజ్ | తర్పణే            | 1992 గదీ   | దేవశబ్దే              |
| 1968 శ్రుథ  |                   | 1993 పత    | గతౌ                   |

|      |        |                 |
|------|--------|-----------------|
| 1994 | పష     | అనుపసర్గత్      |
| 1995 | స్వర   | ఆక్షేపే         |
| 1996 | రచ     | ప్రతియత్నే      |
| 1997 | కల     | గతౌ సంఖ్యానే చ  |
| 1998 | చహ     | పరికల్కనే       |
| 1999 | మహ     | పూజాయామ్        |
| 2000 | సార    |                 |
| 2001 | కృప    |                 |
| 2002 | శథ     | దౌర్బల్యే       |
| 2003 | స్పృహ  | ఈస్పాయామ్       |
| 2004 | భామ    | క్రోధే          |
| 2005 | సూచ    | పైశున్యే        |
| 2006 | భేట    | భక్షణే          |
| 2007 | భోట    | ఇత్యేకే         |
| 2008 | క్షోట  | క్షేపే          |
| 2009 | గోమ    | ఉపలేపనే         |
| 2010 | కుమార  | క్రీడాయామ్      |
| 2011 | శీల    | ఉపధారణే         |
| 2012 | సామ    | సాంత్యప్రయోగే   |
| 2013 | వేల    | కారోపదేశే       |
| 2014 | కాల    | చ               |
| 2015 | పల్పూల | లవన పవనయోః      |
| 2016 | వాత    | సుఖసేవనయోః      |
| 2017 | గవేష   | మార్గణే         |
| 2018 | వాస    | ఉపసేవాయామ్      |
| 2019 | నివాస  | అచ్ఛాదనే        |
| 2020 | భాజ    | పృథక్కర్మణి     |
| 2021 | సమాజ   | ప్రీతి దర్శనయోః |

|      |      |                |
|------|------|----------------|
| 2022 | ఊన   | పరిహానే        |
| 2023 | ధ్వన | శబ్దే          |
| 2024 | కూట  | పరితాపే        |
|      |      | పరిదాహ ఇత్యేకే |

2025 సంకేత

2026 గ్రామ

2027 కుణ

2028 గుణ చామంత్రణే

2029 కూణ సంకోచనే

2030 స్తేన చౌర్యే

### ఆగర్వాదాత్మనేభాషాః

2031 పద గతౌ

2032 గృహ గ్రహణే

2033 మృగ అన్వేషణే

2034 కుహ విస్మాపనే

2035 శూర

2036 వీర విక్రాంతౌ

2037 సూల పరిబృంహణే

2038 అర ఉపయాంచాయామ్

2039 సత్ర సంతాన క్రియాయామ్

2040 గర్వ మానే. ఇత్యాగర్వీయాః

2041 సూత్ర వేషణే

విమోచన ఇత్యన్యే

2042 మూత్ర ప్రస్రవణే

2043 రూక్ష పారుష్యే

2044 పార

2045 తీర కర్మసమాప్తౌ

2046 పుట సంసర్గే



2047 దేకృ దర్శన ఇత్యేకే

2048 కత్ర శైధిల్యే

2049 కర్తే త్యప్యేకే

“ప్రాతిపదికాద్ధాత్వర్థే బహుల  
మిషవచ్చ॥

తత్కరోతి తదావష్టే॥

తేనాతి క్రామతి॥

ధాతు రూపం చ॥

కర్తృ కరణాద్ధాత్వర్థే॥

2050 వష్క దర్శనే

2051 చిత్ర చిత్రీకరణే

కదాచిదర్శనే

2052 అంస సమాఘాతే

2053 వట విభాజనే

2054 వటి

2055 లజి ఇత్యేకే

2056 లజ ప్రకాశే

2057 మిశ్ర సంపర్కే

2058 సంగ్రామ యుద్ధే

అయ మనుదాత్తే త్.

2059 స్తోమ శాఘాయామ్

2060 చిద్ర కర్త భేదనే

2061 అంధ దృష్టుపఘాతే

ఉపసంహార ఇత్యన్యే.

2062 దండ దండనిపాతనే

2063 అంక పదే లక్షణే చ

2064 అంగ చ

2065 సుఖ

2066 దుఃఖ తత్త్రియాయామ్

2067 రస ఆస్వాదన స్నేహనయోః

2068 వ్యయ విత్త సముత్సర్గే

2069 రూప రూపక్రియాయామ్

2070 చేద ద్వైధీకరణే

2071 ఛద అపవారణే

2072 లాభ ప్రేరణే

2073 వ్రణ గాత్ర విచూర్ణనే

2074 వర్ణ వర్ణక్రియా విసార

గుణవచనేషు

బహులమేతన్నిదర్శనమ్.

ణిజజ్ఞాన్నిరసనే॥

శ్వేతా శ్వాశ్వతర గాలోడితా

హ్వరకాణా మశ్వతరే

తకలోప శ్చ॥

పుచ్చాదిషు ధాత్వర్థ

ఇత్యేవ సిద్ధమ్॥

ఇతి చురాదయః

అథ కండ్వాదయః

2075 కండ్వాజ్ గాత్రవిఘర్షణే

2076 మంతు అపరాధే

2077 వలు పూజామాధుర్యయోః

2078 అసు ఉపతాపే

2079 అసూ

2080 అసూజ్ ఇత్యేకే

2081 లేట్

2082 లోట్ ధార్త్యే పూర్వభావే

స్వప్నే చ

|            |                     |              |                          |
|------------|---------------------|--------------|--------------------------|
| 2083 లేలా  | దీపా                | 2110 ఫేలా    | విలాసే                   |
| 2084 ఇరన్  | 2085 ఇరజ్           | 2111 వేలా    | 2112 శేలా                |
| 2086 ఇరజ్  | ఈర్ష్యాయామ్         | 2113 ఇలే     | త్యన్యే                  |
| 2087 ఉవన్  | ప్రభాతభావే          | 2114 ఫేలా    | సలనే చ                   |
| 2088 వేద   | ధార్త్యే స్వప్నే చ  |              | అదంతోఽయ మిత్యేక          |
| 2089 మేధా  | అనుగ్రహణే           | 2115 లిట     | అల్పకుత్సనయోః            |
| 2090 కుసుభ | క్షయే               | 2116 లాట్    | జీవనే                    |
| 2091 మగధ   | పరివేష్టనే నీచదాస్య | 2117 హృణీజ్  | రోషణే లజాయాం చ           |
| 2092 తంతన్ | ఇత్యన్యే]           | 2118 మహీజ్   | పూజాయామ్                 |
| 2093 పంపన్ | దుఃఖే   2094 సుఖ    | 2119 రేఖా    | శ్లాఘా సాదనయోః           |
| 2095 దుఃఖ  | తత్ క్రియాయామ్      | 2120 దువన్   | పరితాప పరిచరణయోః         |
| 2096 సపర   | పూజాయామ్            | 2121 తిరన్   | అంతరౌ                    |
| 2097 అరర   | ఆరాకర్మణి           | 2122 అగద     | నీరోగత్వే                |
| 2098 భిషజ్ | చికిత్సాయామ్        | 2123 ఉరన్    | బలారే                    |
| 2099 భిషజ్ | ఉపసేవాయామ్          | 2124 తరణ     | గతౌ <sup>ఞ్</sup>        |
| 2100 ఇమధ   | శరధారణే             | 2125 పయన్    | ప్రసృతౌ                  |
| 2102 శరణ   | 2103 బరణ గతౌ        | 2126 సంభూయన్ | ప్రభూతభావే               |
| 2104 చురణ  | చౌర్యే              | 2127 అంబర    |                          |
| 2105 తురణ  | త్వరాయామ్           | 2128 సంవర    | సంభరణే                   |
| 2106 భురణ  | ధారణపోషణయోః         |              | ఆకృతి గణోఽయమ్.           |
| 2107 గద్గద | వాక్ స్థలనే         |              | ఇతి ధాతుపాఠే కండ్వాదిగణః |
| 2108 వీలా  | 2109 కేలా           |              | సమాప్తః                  |

ఇతి శ్రీయతు దయానంద సరస్వతీ స్వామినాఽ

కారాది క్రమసూచిప్రతేణ సహ \*

ధాతుపాఠో యంత్రయితః

పాష వది గం గురువారే

సంవత్ ౧౯౩౬

\* అకారాది క్రమసూచిక దీనితోపాటు ప్రకటించబడుటలేదు. (కేశవార్య)

## పాఠాంతరములు

ఇందలి మొదటి వరుస ఈ గ్రంథములోని ముద్రిత పాఠము, రెండవ వరుస మహర్షిచే వ్యాఖ్యానించి ప్రకటించబడిన “ఆఖ్యాతిక” ప్రకారము పాఠాంతరము లేక అధికపాఠము.

వైదిక యంత్రాలయమందు వి.శ. 1991లో ముద్రితమైన ధాతు పాఠపు చతుర్థ ముద్రణకు ఈ ధాతుపాఠము ప్రతిలిపి.

ఆ యంత్రాలయములోనే వి.శ. 2005 ముద్రితమైన ఆఖ్యాతిక యొక్క షష్ఠ ముద్రణ ననుసరించి పాఠాంతరములు. (సంపాదకులు.)

| ధాతు         | ఆఖ్యాతిక       | 453 కువి     | కుబి                 |
|--------------|----------------|--------------|----------------------|
| సంఖ్య ధాతువు | పాఠము          | 462          | (అ.పా.) భాసన ఇత్యేకే |
| 47 షిధు      | షిధ            | 475 బణ       | వణ                   |
| 64 విది      | బిది           | 480 వ్రణ     | బ్రణ                 |
| 122 బుక్క    | వుక్క          | 482          | (అ.పా.) ధణ ఇత్యేకే   |
| 202 ముంచు    | ముంచు          | 493 బన       | వన                   |
| 217 లాచ్చి   | లాచి           | 523 సంచలనే చ | సంచరణే చ             |
| 218 వాచ్చి   | వాచి           | 595 బభ్ర     | వభ్ర                 |
| 219 ఆచ్చి    | ఆచి            | 672 బహి      | వహి                  |
| 226 ఉచ్చి    | ఉచి            | 682 జేహ్     | వేహ్                 |
| 227 ఉచ్చీ    | ఉచీ            | 690 గహా      | గహ                   |
| 235 వర       | షర             | 707 ఆదరా     |                      |
| 240 వటి      | వఠి            | నాదరయోః      | ఆదరే                 |
| 287 వరణే     | హరణ ఇత్యేకే    | 732 బష       | వష                   |
| 296 వాడృ     | వాడృ           | 795 బర       | (అ.పా.) ఉర           |
| 300 శౌడృ     | శౌటృ           | 806 వృత్తు   | వృతు                 |
| 301          | (అ.పా.) యౌటృ   | 854 వన       | వన, చన               |
| 302 మేడృ     | మేటృ           | 913          | లేదు                 |
| 329 విట      | బిట            | 934          | (అ.పా.) మిధృ         |
| 365 చుడృ     | చుడ్           | 964 వక్ష చ   | భక్ష ఇత్యేకే         |
| 377 అడృ      | అడ             | 1005 హృ      | వృ                   |
| 393          | (అ.పా.) గ్లేవృ | 1024         | (అ.పా.) ఖుజ్, గుజ్   |

|                 |                         |      |                          |       |
|-----------------|-------------------------|------|--------------------------|-------|
| 1026_1029, 1032 | లేవు                    | 1311 | డిపి                     | డిప   |
| 1082            | నివాసే నివాసే           | 1314 | యుపు                     | యుప   |
| 1159            | తంచ లేదు                | 1315 | రుపు                     | రుప   |
| 1163            | హ్య హ్                  | 1316 | లుపు                     | లుప   |
| 1171            | చరణ క్షరణ               | 1375 | ఉచ్చి                    | ఉచి   |
| 1186            | స్నుసు ష్నుసు           | 1373 | ఉచ్చి                    | ఉచ్చి |
| 1187            | స్నుసు ష్నుసు           | 1399 |                          | లేదు  |
| 1204            | షుహ షహ. షుహ             | 1417 | మృడ                      | మృణ   |
| 1215            | వృణీత్యర్థే వృణోత్యర్థే | 1486 | ష్టహూ                    | ష్టహూ |
| 1255            | రాధీ ౭.... రాధో ౭       | 1459 | కుర                      | చుర   |
| 1290            | వశాది బాది              | 1476 | స్పృడ                    | స్పృడ |
| 1300            | లేదు                    | 1478 | (అ.పా. కుడసంఘాత ఇత్యేకే) |       |

|      |             |      |             |      |             |
|------|-------------|------|-------------|------|-------------|
| 1484 | బ్రుడ వ్రుడ | 1662 | పుట పుట     | 1796 | రుడ రుట     |
| 1498 | పి పి       | 1668 | వుజి తుజి   | 1807 | స్పృశ స్పశ  |
| 1501 | షూ షు       | 1715 | వుల బుల     | 1838 | మన మాన      |
| 1540 | చేదనే వేసనే | 1718 | వి బిల      | 1846 | వశ పశ       |
| 1581 | ధృజ్ ధూజ్   | 1730 | వజ వ్రజ     | 1916 | భృసి మృశి   |
| 1599 | వీ వీ       | 1749 | చువి చుబి   | 1926 | మహి నహి     |
| 1611 | మృద మృదు    | 1747 | ఖట షట       | 1963 | శుంధ శుంధ   |
| 1630 | హిళ చ హేర చ | 1777 | కృపు కృప    | 2050 | వష్క వల్క   |
| 1645 | వధ బధ       | 1778 | చురి చుటి   | 2099 | భిషణ్ భిషణ్ |
| 1659 | యుట పుట     | 1790 | పూర్వ పుర్వ | 2114 | ఫేలా లేఖా   |

|            |                     |      |           |          |
|------------|---------------------|------|-----------|----------|
| సాధుపత్రము |                     | 1322 | జోక్షిదా  | జోమిదా   |
| తప్పు      | బప్పు               |      | జోక్షిదా  | జోక్షిదా |
| 408        | శీబృ శీభృ           | 1338 | స్పృ స్పృ | స్పృ     |
| 568        | శైధిర్యే శైధిర్యే   | 1385 | ఉత్సర్గే  | ఉత్సర్గే |
| 691        | ఉదాతే తః అనుదాతే తః | 1418 | తృణ       | తుణ      |
| 707        | సూర సూర్య           | 1513 | విశ       | లిశ      |
| 810        | ఉదాతేతః అనుదాతేతః   | 1551 | అంచా      | అంజూ     |

